

**TURUN
YLIOPISTO**
Oikeustieteellinen
tiedekunta

Tietokoneohjelmat – jakelutavan suhde levitysoikeuden raukeamiseen

Taloudellinen toiminta, sopimus ja vastuu
Tutkielma

Laatija:
Miika Mikonaho

22.1.2023

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Tutkielma

Oppiaine: Taloudellinen toiminta, sopimus ja vastuu

Tekijä: Miika Mikonaho

Otsikko: Tietokoneohjelmat – jakelutavan suhde levitysoikeuden raukeamiseen

Ohjaaja: Mika Viljanen

Sivumäärä: 64 sivua

Päivämäärä: 22.1.2023

Tässä tutkielmassa tarkastellaan tekijänoikeuslakiin perustuvien taloudellisten yksinoikeuksien ulottuvuutta tietokoneohjelmien vaihdannassa. Tekijänoikeudellisen sääntelyn merkitys on kasvanut taloudellisessa toiminnassa ja sopimustoiminnassa viimeisten vuosikymmenten aikana. Yhtenä syynä on aineettomien arvojen korostuminen suhteessa aineellisiin hyödykkeisiin. Taloudellisten yksinoikeuksien tarkoituksena on mahdollistaa suojatun teoksen taloudellinen hyödyntäminen. Toisaalta yksinoikeuksien ulottuvuutta on tarve rajoittaa, jottei niillä olisi markkinoiden toimintaan kielteisiä ja monopolisoivia vaikutuksia. Taloudellisten yksinoikeuksien rajoitukset kohdistuvat sekä levitysoikeuteen että kappaleen valmistusoikeuteen.

Instrumentti, jolla taloudellisia oikeuksia hyödynnetään, on sopimus. Yksinoikeuksien ulottuvuuteen vaikuttaa merkittävästi se, mistä sopimusosapuolten voidaan katsoa sopineen. Ohjelmistotoimittajien tavoitteena on perinteisesti ollut tietokoneohjelmiansa vaihdannan mahdollisimman laaja kontrollointi, mihin on pyritty vaikuttamaan sopimuskäytännöllä. Toinen tapa on jakelumuotojen tekninen toteutus. Tietokoneohjelmien jakelun eri teknisillä toteutustavoilla on ollut vaikutusta siihen, miten yksinoikeuksien ulottuvuutta on tulkittu. Sopimusten ja teknisten toteutusmuotojen vaikutuksia taloudellisten oikeuksien ulottuvuuteen on jouduttu linjaamaan sekä kotimaisessa että EU-tasoisessa oikeuskäytännössä.

Ohjelmistotoimialan keskeinen ominaispiirre on nopea kehitys. Suurimpia viimeaikaisia trendimuutoksia toimialalla ovat olleet jakelun digitalisoituminen ja siirtymä palvelumuotoisiin toimituksiin. Tämän tutkielman tarkoituksena on kuvata ohjelmistoalan jakelutapojen nopean kehityksen tuomia muutospaineita tekijänoikeussääntelyyn ja sen oppeihin. Tietokoneohjelmien sisältyminen tekijänoikeudelliseen sääntelykehikkoon ei ole tapahtunut täysin ongelmattomasti ja siksi niitä varten on syntynyt erityinen tekijänoikeudellinen sääntely suhteessa muihin teoslajeihin.

Teknologinen kehitys on vaikuttanut olennaisesti ohjelmistotoimittajien mahdollisuuksiin vaikuttaa vaihdannan kontrollointiin. Taloudellisten yksinoikeuksien rajoittamista koskevia oppeja on viety hyvin pitkälle ja ne ovat onnistuneet kulkemaan kehityksen mukana. Kuitenkin viimeisimmän trendimuutoksen myötä ohjelmistotoimittajat ovat teknisin keinoin onnistuneet irtaantumaan jälkimarkkinoita suosivista taloudellisten yksinoikeuksien rajoituksista.

Avainsanat: Tietokoneohjelma – Tekijänoikeus – Levitysoikeuden raukeaminen.

Sisällys

Lähteet	V
Lyhenteet	XI
1 johdanto	1
1.1 Aihealueen esittely ja tausta	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja aihealueen rajaus	4
1.3 Tutkimusmetodi ja lähteet	6
2 Tietokoneohjelmat ja niihin soveltuva lainsäädäntö	8
2.1 Keksintö, teos vai jotain muuta?	8
2.2 Tekijänoikeuden kansainvälinen luonne	12
2.3 Tietokoneohjelman määritelmä	15
2.3.1 Tekninen määrittely	15
2.3.2 Oikeudellinen määrittely	17
2.3.3 Mitä ohjelmassa varsinaisesti suojataan?	18
2.4 Tekijänoikeuden tuottamat yksinoikeudet	19
2.4.1 Yleistä	19
2.4.2 Kappaleen valmistusoikeus	20
2.4.3 Saattaminen yleisön saataviin	23
3 Levitysoikeuden raukeaminen	25
3.1 Yleistä	25
3.2 Aineellisuusvaatimus	29
3.3 Omistusoikeuden vai käyttöoikeuden luovutus?	31

3.3.1	Yleistä	31
3.3.2	KKO 2003:88	34
3.3.3	Tapauksen pohdintaa oikeuskirjallisuudessa	36
4	UsedSoft v Oracle	39
4.1	Tapauksen tausta.....	39
4.2	EU-tuomioistuimen näkemys digitaalisesta raukeamisesta	40
4.3	Ohjelman laillisesti hankkinut henkilö ja toisintamisoikeus	45
4.4	Ratkaisun pohdintaa	47
5	Pilvipalvelut	51
5.1	Yleistä	51
5.2	Pilvipalvelun määritelmä	54
5.3	Levittämistä vai välittämistä?.....	55
5.4	Levitysoikeuden raukeaminen risteyksessä	57
6	Loppupäätelmät	62

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Oikeussäännösten systematisointi ja tulkinta. Teoksessa Minun metodini. Toim. Juha Häyhä. Werner Södersström Lakitieto Oy 1997.

Erlund, Kai et al., IT2022 käytännön käsikirja. Kauppakamari 2022.

Campbell, Andrew – Rowland, Diane, Supply of Software: Copyright and Contract Issues. *International Journal of Law and Information Technology*, vol. 10, no. 1, 2002, s. 23–40.

Cassey, Joanna, Solidifying the cloud: How cloud services are maturing and becoming mainstream. *International In-House Counsel Journal*, 5 (20) 2012, s. 1-10.

Determann, Lothar, What Happens in the Cloud: Software as a Service and Copyrights. *Berkeley Technology Law Journal* 29 (2) 2014, s. 1095–1130.

Determann, Lothar – Nimmer, David, Software Copyright's Oracle from the Cloud. *Berkeley Technology Law Journal* 30 (1) 2015, s. 161–212.

Grigoriadis, Lazaros G, The Distribution of Software in the European Union after the Decision of the CJEU *UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.* (UsedSoft). *Journal of International Commercial Law and Technology*, vol 8, no. 3, 2013, s. 198-205.

Graber, Christopher B., Tethered Technologies, Cloud Strategies and the Future of the First Sale/Exhaustion Defence in Copyright Law. *Queen Mary Journal of Intellectual Property* 2015.

Haarmann, Pirkko-Liisa, Immateriaalioikeus. 5., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2014.

Hafenbrädl, Fabian – Hilty, Reto – Köklü, Kay, Software Agreements: Stocktaking and Outlook – Lessons from the *UsedSoft v. Oracle* Case from a Comparative

Law Perspective. *International Review of Intellectual Property and Competition Law* 44 2013, s. 263–92.

Harenko, Kristiina – Niiranen, Valtteri – Tarkela, Pekka, *Tekijänoikeus. 2., uudistettu painos*. Talentum Media Oy 2016.

Halila, Heikki – Hemmo, Mika, *Sopimustyytit. 2., uudistettu painos*. Talentum Media Oy 2008.

Halonen, Sakari – Takki, Pekka, *IT-sopimukset: käytännön käsikirja*. Alma Talent, 2017.

Hemmo, Mika, *Vuoden 2000 ongelma ja siviilioikeus*. Teoksessa Urpo Kangas (toim.): *Oikeustiede -Jurisprudentia XXXII*. Suomalainen Lakimiesyhdistys 1999, s. 5–79.

Hemmo, Mika, *Sopimusoikeus I*. Talentum 2007.

Hämäläinen, Totti, *Ohjelmisto pilvipalveluna: SaaS -sopimusten oikeudelliset erityispiirteet*. *Liikejuridiikka* 2/2021 s. 12–13, Referee-artikkeli.

Jaszi, Peter – Joyce, Craig – Leaffer, Marshall – Ochia Tyler, *Statute of Anne: Today and Tomorrow*. *Houston Law Review* 2010.

Kivistö, Martti, *Tekijänoikeus omaisuutena – näkökulmia tekijänoikeuden yleisiin oppeihin*. *Lakimies* 2/2017, s. 222–229.

Klami, Hannu – Neejärvi, Jukka, *Teos vai keksintö? Tietokoneohjelmien tekijän- ja patenttioikeudellisesta suojasta oikeusvertailun kannalta*. *Lakimies* 4–5/1997, s. 585–606.

Kulmala, Tatu, *Ohjelmistovuokraussopimukset*. Turun yliopisto 2003.

Perzanowski, Aaron K. – Schultz Jason, *Digital Exhaustion*. Wayne State University Law School Legal Studies Research Paper Series 2010.

- Mezei, Péter, Copyright Exhaustion. Law and Policy in the United States and the European Union. Cambridge University Press, Cambridge 2022.
- Mylly, Tuomas, Tekijänoikeuden sammumista koskeva uudistus: Sammutetuin perusoikeuksin? Oikeustieto 5a/2002, s. 22–24.
- Mylly, Ulla-Maija, Tekijänoikeuden digitaalinen sammuminen ja teosten jakelulogiikka: tietokoneohjelmat ja muut elektroniset teokset. Lakimies 5/2017, s. 603–626.
- Mylly, Ulla-Maija, Tietokoneohjelmien rajapintojen tekijänoikeussuoja. Lakimies 5/2005, s. 746–767.
- Oesch, Rainer – Vesala, Juha, Ohjelmistolisenssit ja tekijänoikeuden raukeaminen. Defensor Legis 2/2004, s. 256–268.
- Oesch, Rainer – Pihlajarinne, Taina – Vesala, Juha – Raappana, Heikki – Tikkanen, Julia, IPR-sopimukset, kilpailu ja suojan toteuttaminen – Immateriaalioikeuksien hyödyntäminen. Edita Publishing Oy 2007.
- O'Regan, Gerard, A Brief History of Computing. Springer London, 2008.
- Phillips, Douglas E., The Software License: Unveiled How Legislation by License Control Software Access. Oxford University Press, 2009. Print.
- Roche, Paul – Schneider, Jeremy – Shah, Tejas, The next software disruption: How vendors must adapt to a new era. McKinsey & Company, 2020.
(<https://www.mckinsey.com/industries/technology-media-and-telecommunications/our-insights/the-next-software-disruption-how-vendors-must-adapt-to-a-new-era>, luettu 10.12.2022.)
- Rowland, Diane – Kohl, Uta – Charlesworth, Andrew, Information technology law. Fifth edition. Routledge 2017.
- Sganga, Caterina, A Plea for Digital Exhaustion in Eu Copyright Law. Journal of Intellectual Property, Information Technology and Electronics Commerce Law 9 (3) 2018, s. 211–239.

Sorvari, Katariina, Kommentoituja oikeustapauksia. Korkeimmasta oikeudesta. KKO 2003:88. Oikeustieto 6/2003, s.256–268.

Sund-Norrgård, Petra, Lisenssisopimusten tulkinta – uudelleenarvioinnin aika? Suomalaisen lakimiesyhdistyksen vuosikirja 45/2012, s. 283–334.

Vedenkannas, Matti: Tietokoneohjelman luovutuksen luonne. Tekijänoikeuden, käyttöoikeuden vaiko teoskappaleen luovutus. Defensor Legis 5/2002, s. 862–879.

Wiebe, Andreas, The Principle of Exhaustion in European Copyright Law and the Distinction between Digital Goods and Digital Services. GRUR International 2009, s. 114–118.

Virallislähteet

Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta 1886. SopS 79/1986.

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY, annettu 22 päivänä toukokuuta 2001, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa ("Tietoyhteiskuntadirektiivi").

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/24/EY, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2009, tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta ("Tietokoneohjelmadirektiivi").

Hallituksen esitys 161/1990 vp Eduskunnalle laeiksi yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin sekä tekijänoikeuslain, oikeudesta valokuvaan annetun lain ja patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta ("HE 161/1990 vp").

Hallituksen esitys 211/1992 vp Eduskunnalle laiksi tekijänoikeuslain ja tekijänoikeuslain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen 2 momentin muuttamisesta ("HE 211/1992 vp").

Hallituksen esitys 28/2004 vp Eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja rikoslain 49 luvun muuttamisesta ("HE 28/2004 vp").

Komiteanmietintö 1987:8. Tekijänoikeuskomitean IV osamietintö. Teosten luominen ja käyttö tietokoneen avulla tietokoneohjelmien, tiedostojen ja tietokantojen sekä integroitujen piirien suoja ("KM 1987:8").

Yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus, SopS 81/1986.

Internetlähteet

Leading Software as a Service countries worldwide in 2022, by number of companies. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1239046/top-saas-countries-list/> (Luettu 4.12.2022).

Suomalaiset SaaS-yritykset. SaaS Finland.
<https://saasfinland.fi/saas-finland/> (Luettu 4.12.2022).

Software as a Service (SaaS) Global Market Report 2022. The Business Research Company. https://www.researchandmarkets.com/reports/5561629/software-as-a-service-saas-global-market-report?gclid=EAlaIQobChMIyKKimbPg-wIVBSgYCh2ZXgnuEAAYAyAAEgLPJfD_BwE (luettu 4.12.2022)

Software as a Service Market Size 2022. Yahoo finance.
<https://finance.yahoo.com/news/software-saas-market-size-2022-065000389.html> (luettu 10.12.2022)

Suomalaiset SaaS-yritykset. SaaS Finland.
<https://saasfinland.fi/saas-finland/> (Luettu 4.12.2022).

The NIST Definition of Cloud Computing.
<https://nvlpubs.nist.gov/nistpubs/legacy/sp/nistspecialpublication800-145.pdf> (Luettu 10.12.2022)

Oikeustapaukset**Korkein oikeus**

KKO 1998:81

KKO 2003:88

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia 78/70, Deutsche Grammophon Gesellschaft mbH v. Metro-SB-Großmärkte GmbH & Co. KG.

C-128/11, UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp.

C-263/18, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet Internet BT ym.

Yhdysvallat

Vernor v. Autodesk, Inc. -621 F.3d 1102 (9th Cir. 2010).

Lyhenteet

Bernin yleissopimus	Bernin yleissopimus kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamisesta
BGH	Bundesgerichtshof
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin tai entinen Euroopan yhteisöjen tuomioistuin
HE	Hallituksen esitys
KKO	Korkein oikeus
NIST	National Institute of Standards and Technology
PatenttiL	Patenttilaki 550/1967 muutoksineen
SEUT	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen konsolidoitu toisinto
TekijäL	Tekijänoikeuslaki 404/1961 muutoksineen
TRIPS	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights; sopimus teollis- ja tekijänoikeuksien kauppaan liittyvistä näkökohdista (SopS 5/1995)
WCT	The WIPO Copyright Treaty 1996; WIPO:n tekijänoikeussopimus
WIPO	Maailman henkisen omaisuuden järjestö (World Intellectual Property Organisation)

1 johdanto

1.1 Aihealueen esittely ja tausta

”Muutoksen maailmassa yksi asia on muuttumaton: taukoamaton muuttuminen”. Näin oivalsi filosofi Herakleitos noin 2 500 vuotta sitten. Sanonta sopii osuvasti kuvaamaan myös ohjelmistoalaa, jossa liiketoimintamuodot ja jakelumallit ovat viime vuosikymmeninä muuttaneet muotoaan kiihtyvää tahtia. Nopeasti muuttuva ala tarjoaa oman haasteensa myös sääntelylle ja sen soveltamiselle. Nopea kehitys johtaa tilanteeseen, jossa vallalla oleviin oppeihin kohdistuu tavallista herkemmin muospaineita. Viimeisen kahden vuosikymmenen aikana ohjelmistoalalla on nähty kaksi merkittävää trendimuutosta: jakelutapojen digitalisoituminen ja nyt kovassa vauhdissa oleva palvelistuminen.

Tietokoneen kehityksen juuret vievät aina vuoteen 1821 saakka, jolloin Charles Babbage kehitti ensimmäisen differenssikoneensa. Kone toimi mekaanisesti ja sen tarkoituksena oli poistaa laskennasta seuranneet inhimilliset virheet. Englanninkielinen termi ”computer” viittaakin laskentaan ja kääntyy suomeksi ”laskija”. Englantilainen matemaatikko, Ada Lovelace, oli kiinnostunut Babbagen aikaansaannoksista ja hahmotteli differenssikoneeseen ohjelman, minkä ansiosta häntä pidetään maailman ensimmäisenä ohjelmoijana. Toteutus jäi kuitenkin kesken, eikä Babbage saanut mekaanista laskentakonettaan koskaan toimintakelpoiseksi. Ajatus oli syntynyt, mutta ”laskentakoneen” aikakautta sai odottaa vielä reilun vuosisadan.¹

Tietokoneet ja tietokoneohjelmat, myöhemmin ohjelma, alkoivat toden teolla kehittyä vasta 1940-luvulla. Kehityksen alkuvaiheilla ne olivat vielä toisistaan erottamaton mekaaninen kokonaisuus. 1960-luvulla ohjelmat alkoivat muodostua tietokoneista erilliseksi ryhmäkseen, jolla miellettiin olevan taloudellista arvoa sellaisenaan.² Ohjelmien peruspiirteisiin kuuluvat kallis kehittäminen ja helppo kopioitavuus. Siksi keskustelua ohjelmien oikeudellisesta

¹ O’Regan 2008, s. 36–44.

² O’Regan 2008, s. 203–233.

suojasta alkoi esiintyä ja lopulta 1980-luvulla ohjelmat sisällytettiin maailmanlaajuisesti tekijänoikeudellisen suojan piiriin.

Suojamuodon valinta ei tapahtunut yhdessä yössä, vaan siihen vaikutti globaalilla tasolla tehdyt ratkaisut ja kehittyneet käytännöt, jotka lopulta vakiinnutettiin voimaan lain tasolla. Sääntelyn merkittävimpänä suunnannäyttäjänä on toiminut Yhdysvallat, joka on alusta asti ollut ohjelmistoalan päänäyttämö. Tekijänoikeuden valikoituminen ohjelmien suojamuodoksi on ollut jossain määrin erityislaatuinen ratkaisu, sillä suojamuoto on alun perin syntynyt koskemaan taiteellisia ja luovuutta osoittavia teoksia. Ohjelmat eivät ole istuneet tähän ympäristöön täysin saumattomasti, mikä on edellyttänyt erityistä huomiointia monien kysymysten osalta.

Tekijänoikeuden tarkoituksena on suojata luovaa työtä, kannustaa innovointiin ja investointiin sekä mahdollistaa työn aikaansaannoksista hyötyminen. Tekijänoikeus antaa tekijälle välineet määrätä teoksestaan suhteessa toisiin. Oikeudet ovat lakiin nimenomaisesti perustuvia ja niillä on rajallinen ulottuvuus. Lailla myönnettyjen oikeuksien lisäksi yhtä merkittävä ulottuvuus on näiden oikeuksien rajaaminen. Oikeudet on pyritty rajaamaan siten, että ne palvelisivat ainoastaan sääntelyllä tarkoitettuja tavoitteita.

Instrumentti, jolla tekijänoikeuden suojaamasta ohjelmasta määrätään suhteessa toisiin, on sopimus. Näin ollen ohjelman käyttämiseen ja luovuttamiseen liittyy niin sopimuksellinen kuin tekijänoikeudellinen elementti. Tekijänoikeuden vaikutus ohjelmistosopimukseen on hyvin nähtävissä oikeuskäytännöstä, jolla on ollut vahva toimialan sopimuskäytäntöä muokkaava vaikutus.

Eriyistä huomiota oikeuskäytännössä on saanut levitysoikeuden raukeamisen soveltuminen erilaisiin ohjelmien jakelutapoihin. Levitysoikeuden raukeamista koskevissa kysymyksissä on jouduttu pohtimaan sitä, onko luovutuksen kohteena ollut rajoitettu oikeus käyttää ohjelmaa vai ohjelmakappaleen omistusoikeuden luovutus. Toisaalta on jouduttu pohtimaan myös sitä, onko ostaja edes saanut haltuunsa ohjelmakappaletta, jonka osalta levitysoikeus voisi raueta. Mikäli levitysoikeus katsotaan rauenneeksi, tekijänoikeuden haltijalla ei ole enää kontrollioikeutta kyseisen ohjelmakappaleen levittämisen osalta. Ohjelmistotoimittajien intresseissä on ollut rajata ohjelmakappaleen omistusoikeuden luovutus sopimuksellisesti pois, jotta heillä olisi täysi kontrolli markkinoilla olevista ohjelmista.

Levitysoikeuden raukeamisen soveltumiseen vaikuttavat sopimukselliset ja tekniset tekijät. Sopimuksellisesti arvioitavana on, mistä osapuolien voidaan katsoa sopineen. Tältä osin levitysoikeuden raukeaminen edellyttää omistusoikeuden luovuttamista. Tekninen tekijä puolestaan vaikuttaa siihen, mikä voidaan tulkita levittämiseksi ja minkä voidaan nähdä tarkoittavan ohjelmakappaletta. Mikäli ohjelmakappale ei vaihda omistajaa, levitysoikeus ei voi soveltua.

Jakelutapojen kehittyessä teknisillä tekijöillä on ollut raukeamisen soveltumisen tulkintaan korostunut vaikutus. Tämä johtuu siitä, että soveltumiselta on pitkään edellytetty teoskappaleen levittämistä analogisessa muodossa. Ohjelmien levittäminen on ennen tapahtunut aineellisten alustojen, kuten CD-levyjen, välityksellä. Tällöin oli helppo mieltää, että CD-levy, jossa ohjelma oli tallennettuna, edusti esinettä. Levitysoikeus ei yllä enää esineeseen, jonka omistusoikeus on luovutettu. Tällä tavoin tekijänoikeuden rajausta on ollut helppo hahmottaa.

Analogisuuden vaatimus on ollut jossain määrin kuitenkin ongelmallinen, sillä ohjelmia voisi melkein väittää digitalisoitumisen ilmentymäksi ja perusedellytykseksi. Ohjelmien jakelun siirtyminen digitaaliseen ympäristöön johti epäselvyyteen levitysoikeuden raukeamisen soveltuvuudesta. Omistusoikeutta aineelliseen esineeseen ei missään kohtaa luovutettu. Digitalisoituminen ei kuitenkaan merkinnyt luovutuksen sopimuksellisen luonteen muuttumista.

Tekijänoikeuden keskeistä piirrettä kuvastaa *teknologianeutraliteettiperiaate*. Sillä on kaksi keskeistä tavoitetta. Ensinnäkin sääntelyä ja sen periaatteita pyritään soveltamaan tasavertaisesti kaikkiin teknologioihin. Myllyn mukaan neutraliteetti tarkoittaa sitä, että kaikkien teknologioiden osalta pyritään vastaavalaisen lopputuloksen saavuttamiseen, vaikka se tarkoittaisi sääntelyn erilaista tulkintaa tapauksesta riippuen.³ Hänen näkemyksessään korostuu ajatus, että säännösten tulkinnassa olisi painotettava lainsäätäjän tarkoitus. Tällöin korostuu lainsäädännön perimmäisen tarkoituksen tulkinta ja lopputulosten vastaavanlaisuuden määrittäminen. Teknologianeutraliteetin toinen tavoite on sääntelyn

³ Mylly 2017, s. 605.

muuttumattomuus. Laki pyritään siis säätämään sellaiseksi, ettei sitä tarvitse olla jatkuvasti päivittämässä muuttuvan ympäristön mukana. Tekijänoikeuden viitekehyksenä on kuitenkin nopeasti muuttuva teknologia, kulttuuri ja innovointi, mikä edellyttää todellisuudessa säännöllistä mukautumista myös lain päivittämisen osalta. Tekijänoikeudellisen lainsäädännön osalta onkin tunnistettu, ettei sääntelyn muuttumattomuus ole nykyisessä ympäristössä täysin mahdollista.⁴

Viimeaikaisinta ja vielä käynnissä olevaa muutosta edustaa ohjelmistoalan palvelistuminen. Muutos edustaa kokonaan ohjelmakappaleiden levittämisestä luopumista. Palvelistuminen edustaa digitalisoitumista kokonaisvaltaisempaa muutosta, jonka myötä sopimuksista on tältä osin poistunut kokonaan tekijänoikeuden ja omistusoikeuden luovuttamisen elementit. Siirtymä on mahdollistanut oikeudenhaltijoiden kasvavan kontrollin teostensa käyttöön, hinnoitteluun ja saatavuuteen.

1.2 Tutkimuskysymykset ja aihealueen rajaus

Tämä tutkielma käsittelee ohjelmien tekijänoikeudellisen suojan kehittymistä kronologisessa järjestyksessä ohjelmistotoimialan eri kehitysvaiheissa. Kronologisen kerrontatavan etuna on mahdollisuus havainnollistaa niitä juurisyitä, jotka ovat vaikuttaneet voimassa olevan lain muotoutumiseen. Tarkastelu lähtee liikkeelle ohjelmien sääntelyn alkuvuosilta, jonka jälkeen sääntelyn ja oppien muotoutumista kuvataan kunkin kehitysvaiheen kautta nykytilannetta kohti.

Tutkimuksessa keskitytään valmisohjelmiin, joiden jakelu tapahtuu massoittain. Valmisohjelmat eroavat asiakaskohtaisesti räätälöidyistä ohjelmista siten, ettei niitä erikseen muokata vastaamaan yksittäisen asiakkaan tarpeita. Samoin valmisohjelmia koskevat sopimukset ovat tavanomaisesti vakioehtoisia, joita tarjotaan kaikille samansisältöisinä ilman erillisiä sopimusneuvotteluja. Tutkimuksessa huomio kohdistuu yritysten välisiin

⁴ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 5. TekijäL:ssa pyritään esimerkiksi kattamaan kaikki yleisölle saattamisen mahdolliset muodot. Muun muassa välittäminen lisättiin lakiin juurikin teknologisen kehityksen seurauksena.

transaktioihin. Näin ollen kuluttajakauppaan liittyvät kysymykset ovat rajautuneet tarkastelun ulkopuolelle. Alueellisesti tutkielma on rajattu kotimaiseen ja EU-lainsäädäntöön.

Tutkimuksessa tekijänoikeudellisen suojan tarkastelu kohdistuu taloudellisiin oikeuksiin. Erityisesti pyritään selvittämään taloudellisten oikeuksien laajuutta. Lakiin perustuvien oikeuksien reuna-alueisiin pureudutaan levitysoikeuden raukeamisen kautta, joka on tämän tutkielman päähuomion kohteena. Toisaalta ohjelmien osalta levitysoikeuden raukeaminen kietoutuu vahvasti yhteen kappaleiden valmistusoikeuden kanssa. Kappaleiden valmistusoikeuteen liittyvät kysymykset tulevat siten tarkasteltavaksi osana levitysoikeuden raukeamisen kokonaisuutta. Ensimmäinen tutkimuskysymys on: mikä on tekijänoikeuslakiin perustuvien taloudellisten yksinoikeuksien ulottuvuus – erityisesti levitysoikeuden osalta?

Tekijänoikeus mahdollistaa oikeudenhaltijalle oikeuksista määräämisen sopimuksellisin keinoin. Taloudellisten oikeuksien ulottuvuuteen vaikuttaa pitkälti se, millaisesta luovutuksesta sopimusosapuolien voidaan katsoa sopineen. Oikeudenhaltijalla on mahdollisuus vaikuttaa levitysoikeuden raukeamiseen soveltumiseen sopimuskäytännöllään. Mikäli luovutuksen kohteena ei ole omistusoikeuden luovutus, levitysoikeuden raukeaminen ei voi soveltua. Vaikka oikeudenhaltija pyrkisi rajamaan omistusoikeuden luovutuksen pois sopimuksella, TekijäL:n soveltaminen saattaa silti joissakin tapauksissa johtaa levitysoikeuden raukeamiseen. Toinen tutkimuskysymys on: Milloin sopimusta on tulkittava siten, että omistusoikeus ohjelmakappaleeseen katsotaan luovutetuksi? Alakysymyksenä: Voiko omistusoikeus siirtyä digitaalisen ohjelmakappaleen osalta?

Sopimukselliset reunaehdot juontavat juurensa pitkälti ohjelmien uniikista toimintalogiikasta, joka on täytynyt huomioida erityislainsäädännöllä. Ohjelmia koskevalla erityissäätelyllä oikeudet on pyritty rajaamaan siten, etteivät ne ulottuisi tekijänoikeuden ydinsisältöä kauemmas. Tätä varten lainsäätäjän on täytynyt huomioida ohjelmien tekniset erityispiirteet, jotka poikkeavat muista teoslajeista. Juuri teknologisen kehityksen aiheuttamat muutokset ovat aiheuttaneet tulkintaongelmia yksinoikeuksien ulottuvuuden tulkinnassa.

Teknologianeutraaliteetista seuraa, että sääntöjä ja periaatteita olisi pyrittävä soveltamaan samalla tavalla, vaikka teknologia muuttuisikin. Kolmas tutkimuskysymys on: Miten ohjelmien jakelun tekninen toteutus vaikuttaa levitysoikeuden raukeamisen soveltuvuuteen?

1.3 Tutkimusmetodi ja lähteet

Tutkimuksen metodina on oikeusdogmatiikka eli lainoppi. Oikeusdogmatiikka pitää sisällään oikeussäännösten systematisoinnin ja oikeudellisten käsitteiden sekä yksittäisten säännösten tulkinnan. Lainoppi voidaan jakaa käytännölliseen lainoppiin ja teoreettiseen lainoppiin. Käytännöllinen lainoppi edustaa pintatasoa, jossa tarkastelu kohdistuu yksittäisiin säädöksiin sekä muun oikeudellisen aineiston tulkintaan. Teoreettinen lainoppi keskittyy oikeudenalojen käsitteiden ja oikeusperiaatteiden systematisointiin.⁵ Syy lainopilliseen lähestymistapaan on metodin käytännönläheisyys.

Tutkimuksen lainopillinen tutkimusmetodi on sekä käytännöllistä että teoreettista. Käytännöllisellä tasolla tutkimuksessa pyritään selvittämään oikeussäännösten ja oikeuskäytännön antama sisältö ohjelmien eri jakelutapojen oikeudellisille vaikutuksille. Teoreettisella tasolla tutkimus pyrkii systematisoimaan ohjelmien asemaa osana tekijänoikeudellista ja sopimusoikeudellista järjestelmää ja tutkimalla jakelutapoihin soveltuvia oikeudellisia periaatteita. Systematisointi toteutuu määrittelemällä oikeudelliseen ongelmaan soveltuvat normit ja punnitsemalla niiden välisiä suhteita erilaisten oppien kautta.

Sekä kotimaisella ja EU-tasoisella oikeuskäytännöllä on tutkimuksessa keskeinen rooli, minkä johdosta lähestymistapa on osaltaan prejudikaattikeskeinen. Lisäksi tekijänoikeus on EU-vetoinen sääntelynalaja ja edellyttää tekijänoikeudellisten direktiivien huomiointia. Direktiivit eivät ole suoraan sovellettavaa oikeutta, vaan ne on implementoitu TekijäL:iin. Kotimaisen tekijänoikeuslainsäädännön tulkinnassa on lähdettävä liikkeelle EU-oikeuden etusijaperiaatteesta ja tulkintavaikutuksesta, jotka edellyttävät direktiivien sanamuodon ja tarkoituksen pitkälle menevää tulkintaa kotimaisen lainsäädännön soveltamisessa. EU-oikeudella on siten vahva tulkinnallinen vaikutus.

Ohjelmia käsittelevän kotimaisen oikeuskirjallisuuden painotus on melko vahvasti tekijänoikeudellinen. Toimialaa käsittelevää kotimaista oikeuskirjallisuutta ei voi kuvata kovin laajaksi, vaikka aihealueen käsittely näyttääkin olevan yleistymässä. Tutkielmassa on hyödynnetty lisäksi EU-oikeutta käsittelevää ulkomaista oikeuskirjallisuutta. Varsinaisia

⁵ Aarnio 1997, s. 36–53.

ohjelmia käsitteleviä kirjoja on tarjolla rajallisesti, joten aihetta käsittelevien artikkeleiden asema on korostuneessa asemassa. Kotimaisen ohjelmistoalan kauppatala välittyy selkeästi laajasti käyttöön otetuista IT2022-ehdoista.

2 Tietokoneohjelmat ja niihin soveltuva lainsäädäntö

2.1 Keksintö, teos vai jotain muuta?

Ohjelmien kehittämisen ja kaupankäynnin juuret löytyvät jo 1950-luvulta. Ensimmäiset tietokoneet olivat yksittäiseen tarpeeseen räätälöityjä laitteistoja, joihin vain isoilla organisaatioilla oli varaa investoida. Vielä tuolloin ohjelmistokehittäjät eivät saaneet automaattista suojaa työnsä tulokseen, vaan aikaansaannosten suojaamisessa turvauduttiin pääasiassa sopimuksellisiin keinoihin. Kuitenkin jo melko pian teknologinen kehitys mahdollisti ohjelmien laajamittaisen jakelun, mikä teki pelkästään sopimuksellisiin keinoihin turvautumisen haastavaksi. Ohjelmien erityispiirteisiin kuuluu nimittäin se, että niiden kopioiminen ja jakaminen on vaivatonta sekä käytännössä ilmaista. Tätä kuvastaa hyvin hallituksen esitöiden kuvailu: ”Tietokone on itsessään kopiokone, jonka tekemien ohjelmakopioiden laatu on sama kuin alkuperäisen ohjelman.”⁶ Samanaikaisesti ohjelmien kehittäminen on usein kallista ja edellyttää merkittävää työpanosta.⁷

1980-luvulle tultaessa ohjelmien yhteiskunnallinen merkitys kasvoi ja maailmalla alkoi kehittyä niitä koskevaa sääntelyä. Kuitenkin ohjelmien kategorisointi ja oikeudellisen suojaamisen käytännöt olivat hyvin vaihtelevia. Ohjelmistoalan ollessa korostuneen kansainvälinen, jossain määrin standardoitu sääntely oli edellytys markkinoiden tehokkaalle toimivuudelle. Tilanteen ongelmallisuutta voi havainnollistaa kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskevalla Bernin yleissopimuksella, jonka soveltuvuudesta ohjelmiin saattoi vallita eriäviä näkemyksiä allekirjoittajamaasta riippuen. Esimerkiksi Saksassa ohjelmat nähtiin puhtaasti teknisinä ja tieteellisinä tuotteina, jolloin niillä ei olisi mitään tekemistä Bernin yleissopimuksen kanssa. Kansallisten lähestymistapojen eroavaisuus olisi pidemmällä aikavälillä huomattavasti vaikeuttanut ohjelmistoalan ketterää kasvua. Yhtenäisten ja selkeiden sääntöjen aikaansaaminen edesauttaisi myös poistamaan epävarmuutta kilpailevien ohjelmistokehittäjien välisistä suhteista. Toimialalle tarvittiin

⁶ HE 161/1990 vp., s. 16.

⁷ Tietokoneohjelmadirektiivin (2009/24/EY) toinen resitaali: ”Tietokoneohjelmien kehittäminen vaatii huomattavia inhimillisiä, teknisiä ja taloudellisia voimavaroja, samalla kun tietokoneohjelmien jäljentämisestä aiheutuvat kustannukset jäävät murto-osaan siitä, mitä niiden itsenäinen kehittäminen vaatii.”

yhtenäisempää sääntelyä, jotta kehittäjillä olisi paremmat keinot suojata investointejaan.⁸ Ohjelmistoalan hyvä menestys on ollut pitkälti riippuvainen siitä, miten liiketoiminnassa pystytään suojaamaan ohjelmia.⁹

Valinta sisällyttää ohjelmien sääntely tekijänoikeuslakiin ei ollut alusta alkaen täysin selvä. Ohjelmissa on nimittäin kirjoitusasuun perustuva tekijänoikeudellinen ja toimintoihin perustuva patenttioikeudellinen ulottuvuus, joista kumpikaan suojamuoto ei täydellisesti kata ohjelmien kahta toisistaan erottamatonta piirrettä.¹⁰ Ohjelmia koskevaa lopullista sääntelyratkaisua voisi kuvailla jopa hieman epäintuitiiviseksi, sillä ohjelmien suurin arvo mielletään olevan niiden toiminnoissa – ei suoranaisesti niiden taustalta löytyvästä koodissa eli kirjoitusasussa.¹¹

Patentointi suojaisi ohjelmien oleellisinta osaa eli toiminnollisuutta, mutta samalla se olisi ratkaisuna varsin kankea. Ongelmana patentoinnissa olisi, ettei suoja saisi automaattisesti, vaan sitä pitäisi erikseen hakea. Suojan hakemisprosessi olisi ohjelmistoalan toimintaperiaatteisiin nähden kallis, hidas ja joustamaton. Yksi merkittävimmistä haasteista olisi patenttisuojan edellyttämät uutuuden ja kekseliäisyyden vaatimukset. Ohjelmistokehitys perustuu pitkälti jo käytössä olevien komponenttien modulaariseen hyödyntämiseen ja niiden säännölliseen jatkokehittämiseen. Ohjelmat kehittyvät pienin askelin ja yleensä ne sisältävät vain joitakin muutoksia olemassa oleviin ratkaisuihin nähden. Tästä johtuen kehitettyjen ohjelmien uutuus- ja kekseliäisyysvaatimus jäisi usein toteutumatta.¹² Lisäksi patentti rajaisi liiallisesti toisten mahdollisuuksia hyödyntää vastaavia ideoita, millä olisi ohjelmistoalaa monopolisoivia ja sen kehitystä hidastavia vaikutuksia. Patentti siis johtaisi tilanteeseen, jossa 1) ohjelmalle myönnetään patentti, mikä poistaa toisten mahdollisuuden hyödyntää vastaavaa

⁸ Ks. Esimerkiksi Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 444; Oesch – Vesala 2004, s. 257 ja Komiteanmietintö 1987:8, s. 62.

⁹ Oesch – Vesala 2004, s. 256.

¹⁰ Klami – Neejärvi 1997, s. 592–595: ”Ongelmana tietokoneohjelmien tekijänoikeussuojassa on usein perinteisten kriteerien, idean ja ilmaisun, sulautuminen.”

¹¹ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 444–445.

¹² Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 444–446: ”In Particular, it [WIPO] noted the legal difficulties in patenting software and estimated that perhaps only 1 per cent of computer programs would exhibit the necessary inventiveness to qualify for patent protection.”

ideaa tai 2) ohjelma ei saa patenttisuojaa, jolloin ohjelmaa olisi mahdollista kopioida. Suojamuoto olisi helposti liian äärimmäinen suuntaan tai toiseen, eikä se soveltuisi muutenkaan ohjelmistoalan toimintalogiikkaan. Patenti ohjelmien suojamuotona jäi siis varsin nopeasti taka-alalle. Nykyiselläänkään PatentiL 1 § 2 momentin mukaan ohjelma ei voi saada patenttisuojaa. Ohjelma voi kuitenkin saada patenttisuojaa välillisesti sellaisessa tapauksessa, että se osana patentoitavaa keksintöä.

Vaihtoehtona oli myös säätää itsenäinen laki oikeuksista tietokoneohjelmiin vastaavalla tavalla kuin EU-tasolla on tehty tietokantojen osalta. Kyseessä olisi ollut *sui generis* -tyyppinen suoja, jonka aika olisi ollut kestoaltaan muita vaihtoehtoja lyhyempi. WIPO julkaisi vuonna 1978 tietokoneohjelmia koskevat mallisäännökset, mutta toteutus jäi kesken jo vuonna 1983. Syynä hankkeen päättämiseksi oli, että valtaosa maista oli päättänyt soveltaa tietokoneohjelmiin tekijänoikeuslainsäädäntöä. *Sui generis* -tyyppisen suojan haasteeksi muodostui kansainvälisen konsensuksen ja riittävän yhdenmukaisen järjestelmän aikaansaaminen. Esimerkiksi tietokantojen osalta tapahtui jakaantumisen EU:n ja Yhdysvaltojen välillä, kun Yhdysvallat pidättäytyi antamasta tietokannoille vastaavanlaista, *sui generis* -tyyppistä, suojaa. Mallilain alhaiseen kannatukseen saattoikin merkittävästi vaikuttaa samoihin aikoihin tehty ratkaisu sisällyttää tietokoneohjelmat tekijänoikeussäätelyn piiriin Yhdysvalloissa.

Kehityksen seurauksena WIPO tunnusti vahvistuvan kansainvälisen konsensuksen tekijänoikeuslainsäädännöstä soveltuvana ratkaisuna säännellä ohjelmia koskevia oikeuksia.¹³ Tekijänoikeussuojan miellettiin olevan parhaiten tasapainossa riittävän suojan, joustavuuden ja innovoinnin kanssa. Tekijänoikeus suojaisi automaattisesti idean ilmaisumuotoa, eikä itse ideaa. Näin ohjelmien suora kopiointi pystyttäisiin estämään, mutta toisaalta vastaavia toimintoja olisi yhä mahdollista ohjelmoida. Lisäksi tekijänoikeus tarjosi jo olemassa olevat raamit ja käytännöt, mitä pidettiin etuna.¹⁴

¹³ Välimäki 2009, s. 9–10. Ks. lisäksi Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 484: Euroopassa *sui generis* -suojaan kohdistuvaan kielteiseen asenteeseen vaikutti muun muassa, että useiden maiden oikeuskäytännössä ohjelmien oli jo mielletty kuuluvan tekijänoikeuden piiriin. Yhdysvalloissa ohjelmistojen tekijänoikeudellisesta suojasta säädetään Copyright Actissa.

¹⁴ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 445–446.

Ratkaisua ei tosin ole mielletty täydelliseksi, vaan pikemminkin kokonaisarvioinnin kannalta vähiten ongelmallisimmaksi kaikista tarjolla olevista vaihtoehdoista.¹⁵ Keskeisin ongelmallisuus ohjelmien sijoittamisessa tekijänoikeudellisen suojan piiriin on, että suoja on syntynyt alun perin koskemaan muun muassa kirjallisuutta, musiikkia ja taidetta, joihin kytkeytyy pääasiassa esteettisiä arvoja. Ohjelma on taas luonteeltaan enemmänkin teknistaloudellinen ilmiö, jonka olemassaolo perustuu hyötykäyttöön, eikä samalla tavoin aistihavainnoin nautittavaksi kuten monet muut tekijänoikeuden piirissä olevat teokset.¹⁶

Myös EU:ssa jäsenmaat olivat ehtineet omaksua toisistaan hyvin erilaisia lähestymistapoja ohjelmien kategorisoimiseen ja oikeudelliseen suojaamiseen, mikä alkoi muodostamaan uhkaa sisämarkkinoiden toimivuudelle.¹⁷ Vuonna 1991 EU:ssa tuli voimaan tietokoneohjelmadirektiivi (91/259/ETY), joka määritteli ohjelmat kirjallisiksi teoksiksi. Sittemmin direktiivi on kodifioitu vuonna 2009. Suomessa tietokoneohjelmadirektiivi on implementoitu TekijäL:iin.¹⁸

Tätä ennen Suomen lainsäädännössä ei ollut tietokoneohjelmien suojaa koskevia erityissäännöksiä. Hallituksen esitöissä tunnistettiin, että säätämisen aikaan tekijänoikeus oli jo kansainvälisesti vakiintuva suojamoto ja alan sopimuskäytäntö oli ehtinyt pitkälti muotoutua tämän lähtökohdan ympärille.¹⁹ Kansainvälisesti tarkasteltuna Pohjoismaat ja monet muut merkittävät länsimaat, kuten Yhdysvallat, Ranska, Saksa ja Iso-Britannia olivat saattaneet tietokoneohjelmat tekijänoikeuden piiriin jo 1980-luvun puolella.²⁰ Tähän nähden Suomi oli oman lainsäädäntönsä päivittämisessään selkeästi muita jäljessä. Ennen TekijäL:n

¹⁵ Vedenkannas 2002, s. 682. Ks. myös Determann – Nimmer 2015, s. 163: ”It was never a happy marriage. Computer software and copyright law came from different families, embodied disparate values, pursued separate interests.”

¹⁶ Takki - Halonen 2017, s. 29–30.

¹⁷ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s 459–460. Ks. myös tietokoneohjelmadirektiivin (2009/24/EY) resitaalit 4–5.

¹⁸ HE 161/1990 vp., s. 16: ”Esityksessä ehdotettavan tekijänoikeuslain muutoksen tarkoituksena on selventää nykyinen tilanne vahvistamalla tekijänoikeuslain soveltuvuus tietokoneohjelmiin.”

¹⁹ HE 161/1990 vp., s. 12.

²⁰ HE 161/1990 vp., s. 13–15.

varsinaista uudistamista Suomessa oli kuitenkin ehtinyt jo syntyä vallitseva käsitys siitä, että tietokoneohjelmiin sovelletaan TekijäL:a.²¹

Ohjelmien suojamuodoksi valikoitui siis tekijänoikeus, mikä on olennaisesti vaikuttanut ohjelmistoalan sopimuskäytännön muovaantumiseen, ja millaisia ehtoja sopimukseen kannattaa sisällyttää.²² Takin ja Halosen mukaan tekijänoikeuden sisällön ja periaatteiden ymmärtäminen onkin välttämätöntä ohjelmistosopimuksista puhuttaessa.²³ Harenkon, Niirasen ja Tarkelan mukaan tekijänoikeus on pääosin sopimusoikeutta, sillä käytännössä sopimus on se väline, jolla tekijänoikeudesta määrätään. Sopimusvapauden periaatteella on vahva yhteys tekijänoikeuteen, sillä valtaosa tekijänoikeuden säännöksistä ovat tahdonvaltaisia ja osapuolilla on mahdollisuus sopia kattavasti keskinäisistä oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan.²⁴ Oikeudenhaltijalla on TekijäL:n nojalla mahdollisuus luovuttaa oikeuksiaan osin tai kokonaan.²⁵ Muun muassa lisenssisopimuksilla myönnetään usein käyttöoikeuksia, jotka ovat tekijänoikeuden osittaisia luovutuksia.

2.2 Tekijänoikeuden kansainvälinen luonne

Tekijänoikeudessa on perinteisesti noudatettu käytäntöä, että kansallisella tasolla tekijänoikeudellista suojaa annetaan vain sellaisille teoksille, jotka ovat peräisin kyseisestä maasta.²⁶ Siksi globaaleilla markkinoilla, jossa teokset liikkuvat paljon rajojen yli on ollut tarve koordinoida kansainvälistä yhteistyötä. Kansallisen lainsäädännön lisäksi tekijänoikeusjärjestelmä muodostuukin valtioiden kahdenvälisistä sopimuksista, kansainvälisistä yleissopimuksista ja EU-tason sääntelystä. Kansainväliset yleissopimukset edustavat niin sanotusti ylätasoa, jotka velvoittavat allekirjoittajamaita mukauttamaan

²¹ HE 161/1990 vp., s. 12.

²² Hämäläinen 2021, s. 14–15.

²³ Takki – Halonen 2017, s. 29.

²⁴ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 4–6.

²⁵ TekijäL 27 § 1 momentti: ”Tekijänoikeus voidaan, 3 §:n säännöksistä johtuvin rajoituksin, luovuttaa kokonaan tai osittain.” TekijäL 3 § 3 momentin mukaan ”moraalisista oikeuksista voi luopua vain, jos kyseessä on laadultaan ja laajuudeltaan rajoitettu teoksen käyttäminen.” Tekijänoikeuslaissa ei ole muita tekijänoikeuden luovuttamista rajoittavia säännöksiä.

²⁶ Ks. esim. Komiteanmietintö 1987:8, s.18 ja HE 28/2004 vp., s. 10.

lainsäädäntöään sopimusten vaatimalla tavalla. Yleissopimukset saatetaan tavanomaisesti voimaan myös EU-tasoisin säädöksin, jotka sitten implementoidaan kotimaiseen lainsäädäntöön.

Yksi merkittävimpiä tekijänoikeudellisia kansainvälisiä yleissopimuksia on vuonna 1886 allekirjoitettu kirjallisten ja taiteellisten teosten suojaamista koskeva Bernin yleissopimus. Sopimuksen merkittävyyttä kuvastaa se, että sillä on tällä hetkellä peräti 179 allekirjoittajamaata. Suomi allekirjoitti sopimuksen vuonna 1928. Bernin yleissopimuksella on kaksi pääperiaatetta. Ensinnäkin allekirjoittajamaiden on annettava omassa maassaan samat oikeudet kaikille allekirjoittajamaiden kansalaisille, jotka se antaa omillekin kansalaisilleen. Tätä kutsutaan *kansallisen kohtelun periaatteeksi*. Toisen periaatteen mukaan allekirjoittajamaiden lainsäädännön on täytettävä tietyt Bernin yleissopimuksen asettamat vähimmäisoikeudet. Tätä periaatetta kutsutaan *vähimmäissuojan periaatteeksi*.²⁷ Bernin yleissopimuksen asettamat vähimmäisvaatimukset ovat johtaneet siihen, että tekijänoikeuslainsäädäntö on monelta osin yhteneväistä eri valtioissa.

Bernin yleissopimuksen hallinnoinnista vastaa teollisuus oikeuksia koskevan Pariisin yleissopimuksen hallinnoinnin myötä syntynyt WIPO. Sen tehtävänä on edistää immateriaalioikeuksien suojaa yhdessä eri sidosryhmien, kuten valtioiden ja järjestöjen kanssa. Bernin yleissopimus ei ole Suomessa suoraan sovellettavaa oikeutta, vaan sopimuksen sisältö tulee saattaa ensin voimaan kansallisella lainsäädännöllä. Samaten kotimaiset tuomioistuimet perustavat ratkaisunsa kotimaiseen lainsäädäntöön, mutta Bernin yleissopimuksella voi tietyissä tapauksissa olla tulkinnallista merkitystä.²⁸

Suomi on lisäksi liittynyt yleismaailmalliseen tekijänoikeussopimukseen vuonna 1963. Sopimuksen tarkoituksena oli saada mukaan muun muassa Yhdysvallat, jolle Bernin yleissopimuksen suojataso oli liian kokea. Valtioiden, jotka ovat allekirjoittaneet molemmat yleissopimukset, on annettava toisilleen Bernin yleissopimuksen mukainen tekijänoikeudellinen suoja. Myöhemmin muun muassa Yhdysvallat, Kiina ja Venäjä ovat

²⁷ Komiteanmietintö 1987:8, s. 21.

²⁸ HE 28/2004, s. 10–12.

allekirjoittaneet Bernin yleissopimuksen. Bernin yleissopimuksella on lähes kaksinkertainen määrä allekirjoittajamaita, minkä johdosta yleismaailmallinen tekijänoikeussopimus ei ole enää yhtä merkityksellinen.²⁹

Suomi on lisäksi allekirjoittanut WIPO:n tekijänoikeussopimuksen (WCT) ja maailman kauppajärjestön TRIPS-sopimuksen. WCT-sopimuksella on Bernin yleissopimusta täydentävä merkitys ja se sisältää määräyksiä verkkoympäristössä toteutuvasta tekijänoikeudesta. Sopimus on ollut merkittävä askel digitaalisen maailman erityiskysymysten ratkaisemisessa. Sen laadintavaiheessa käsiteltiin laajasti muun muassa kappaleen valmistamisoikeuden toteutumista verkkoympäristössä.³⁰ EU:ssa WCT-sopimus on pantu täytäntöön tietoyhteiskuntadirektiivillä. Tietoyhteiskuntadirektiivi ei kuitenkaan aiheuta muutoksia sellaisiin EU-säädöksiin, jotka koskevat ohjelmien oikeudellista suojaa.³¹ Siten tietokoneohjelmadirektiivi on *lex specialis* suhteessa tietoyhteiskuntadirektiiviin. TRIPS-sopimus sisältää puolestaan määräyksiä tekijänoikeuden täytäntöönpanomenettelystä ja riitojen käsittelystä. Kansainvälisiä tekijänoikeudellisia yleissopimuksia päivitetään ja laaditaan kehittyvän maailman mukana.³²

Kansainvälisten sopimusten lisäksi kansalliseen tekijänoikeussäätelyyn vaikuttaa EU-tasoinen lainsäädäntö. EU-tasolla on hyvin nähtävissä perustamissopimusten peruseriaatteiden, erityisesti tavaroiden vapaan liikkuvuuden sekä kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellon, vaikutus tekijänoikeuteen. EU:n sisämarkkinoiden vaikutus tekijänoikeuslainsäädäntöön näkyy esimerkiksi myöhemmin tarkasteltavassa levitysoikeuden alueellisen raukeamisen periaatteessa. Lisäksi Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) antamilla ennakkoratkaisuilla ja sen määrittämällä tekijänoikeuden ydinsisällöllä on keskeinen vaikutus tekijänoikeussäätelyn soveltamiseen kansallisella tasolla.

²⁹ Haarmann 2014, s. 9–12.

³⁰ HE 28/2004 vp., s. 11.

³¹ Tietoyhteiskuntadirektiivin (2001/29/EY) 1 artikla 2a kohta.

³² Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 9–11.

Suomi on 1960-luvulta alkaen osallistunut tekijänoikeudellisen sääntelyn yhteispohjoismaiseen valmisteluun. Siten Pohjoismaiden immateriaalioikeudellisen sääntelyn ydinsisältö on pitkälti samansisältöistä. Yhteistyön pohjalta syntyneet lait ovat sittemmin lähteneet kehittymään itsenäisemmin omiin suuntiinsa synnyttäen eroja lakien välillä. Pohjoismaista lakiyhtenäisyyttä on pyritty ylläpitämään sellaisissa asioissa, joissa yhtenäisyydestä on erityistä hyötyä.³³ Soveltamiskysymyksissä onkin voitu hakea tulkinta-apua Pohjoismaisista käytännöistä, mutta nykyään katse on suuntautunut vahvemmin EU:ta kohti.³⁴

2.3 Tietokoneohjelman määritelmä

2.3.1 Tekninen määrittely

Termejä *tietokoneohjelma* (*computer program*) ja *tietokoneohjelmisto* (*software*) näkee usein käytettävän toistensa synonyymeinä. Teknologisessa mielessä näillä termeillä tarkoitetaan kuitenkin eri asioita. Yksinkertaisesti kuvattuna monia toimintoja suorittava ohjelmisto koostuu joukosta yksittäisiä tehtäviä suorittavia ohjelmia. Seuraavaksi selostetaan tiiviisti ohjelman ja ohjelmiston toimintaperiaatteista teknisestä näkökulmasta, minkä jälkeen tarkastellaan lähemmin termien oikeudellista määritelmää.

Ohjelma sisältää varsinaisen koodin, joka toimii käskyinä ja ohjeina tietokoneelle jonkin tietyn tehtävän suorittamiseksi.³⁵ Tietty tehtävä voi olla esimerkiksi parittomien numeroiden erottaminen parillisista. Ohjelmoijat luovat ohjelmia kirjoittamalla *lähdekoodia*, joka on ihmisen ymmärrettävissä ja kirjoitettavissa. Lähdekoodin avulla ohjelmoija voi esimerkiksi selvittää ohjelman ominaisuuksia ja tehdä siihen muokkauksia. Tietokone ei kuitenkaan pysty lukemaan lähdekoodia sellaisenaan, minkä takia koodi on käännettävä tietokoneelle ymmärrettävään muotoon. Lähdekoodi muutetaan siten kääntöohjelman avulla *objektikoodiksi*, joka ilmenee sarjana nollia ja ykkösiä. Nollat ja ykköset, joita kutsutaan myös

³³ HE 28/2004 vp., s. 14: Pohjoismaiden ministeriöt ovat tehneet yhteistyötä keskenään merkittävien uudistusten yhteydessä. Tavoitteena on yhdenmukaisiin ratkaisuihin pyrkiminen merkittävässä kokonaisuuksissa. Yhteistyö mahdollistaa Pohjoismaiden paremmat vaikutusmahdollisuudet kansainväliseen ja EU-tasoiseen kehitystyöhön.

³⁴ Haarmann 2014, s. 40.

³⁵ Bosndorff 2014, s. 129.

termillä bitti, kuvastavat tietokoneelle välittyviä sähköisiä impulsseja tai niiden puuttumista.³⁶ Kun ohjelman koodi on käännetty objektimuotoon eli konekielelle, ohjelma ei tarvitse enää lähdekoodia toimiakseen. Ohjelman itselleen hankkinut saakin mitä todennäköisimmin haltuunsa ainoastaan objektikoodia sisältävän version.³⁷ Lähdekoodia paljastamatta ohjelmien kehittäjät pystyvät paremmin suojaamaan työnsä tulosta ja estämään kilpailijoita näkemästä ja hyödyntämästä varsinaista ihmisen luettavissa olevaa lähdekoodia.³⁸

Ohjelmisto tarkoittaa puolestaan laajempaa kokonaisuutta, joka koostuu pääasiassa kahdesta tai useammasta ohjelmasta. Ohjelmistolle on tyypillistä, että sillä on visuaalinen käyttöliittymä, millaista yksittäisellä ohjelmalla pääsääntöisesti taas ei ole. Esimerkiksi Microsoft Excel on ohjelmisto, joka koostuu useista pienempiä tehtäviä hoitavista ohjelmista. Ohjelmia voisi siten kuvata eräänlaisiksi ohjelmiston komponenteiksi.

Oikeudellisessa kontekstissa termit ohjelma ja ohjelmisto esiintyvät toisinaan melko epä johdonmukaisesti ristiin, mistä voi tehdä päätelmän, ettei niiden välillä ole tarpeen tehdä selvää erotusta. Kun oikeuskirjallisuudessa näkee käytettävän ohjelma-termiä, voi sillä päätellä tarkoitettavan implisiittisesti myös ohjelmistoja.³⁹ Laissa käsitellään pääsääntöisesti ohjelmia, mutta esimerkiksi oikeuskäytännössä on harvemmin kyse yksittäisestä ohjelmasta, vaan ohjelmistosta. WIPO:n tietokoneohjelmia koskevan mallilain valmistelun aikaan asetettiin erityinen työryhmä, jonka tehtävänä oli tarkastella muun muassa ohjelman määritelmää. Kyseinen työryhmä totesi, etteivät oikeudelliset tarpeet edellytä ohjelmiston

³⁶ Komiteanmietintö 1987:8, s. 31–32: Puolijohteiden magnetoitumista ja demagnetoitumista voidaan ohjailla sähkökentässä, jolloin ne toimivat joko johteena tai eristeenä. Kokoamalla puolijohteet erilaisiksi piireiksi voidaan rytmittää elektronien virtaus. Tästä virtauksesta saadaan aikaan pulssijono, joka sisältää tietokonetta ohjaavan numeerisen tiedon.

³⁷ Takki – Halonen 2017, s. 201–202.

³⁸ Välimäki 2002, s. 851. Erona avoimen lähdekoodin ohjelmat, joiden tarkoituksena on nimenomaan vapaampi muokattavuus. Ks. myös Takki – Halonen 2017, s. 201–202 ja Vapaavuori 2002, s. 1068–1069.

³⁹ Phillips 2009, s. 57–58. ”Today, the word ”software” may be broadly defined to extend to ”the entire set of programs, procedures, and related documentation associated with a system,” but it includes, and typically centers on, computer programs.”

erillistä määritelmää.⁴⁰ Tässä tutkimuksessa on kontekstin salliessa päädytty käyttämään yksinomaan termiä ohjelma.

2.3.2 Oikeudellinen määrittely

Vaikka ohjelma onkin varsin tuttu käsite arkikielessä, sille ei ole olemassa vain yhtä vakiintunutta oikeudellista määritelmää. Aikanaan TekijäL:n päivittämistä koskevassa komiteanmietinnössä todettiin, että ohjelman oikeudellinen määritelmä kaipaa tarkennusta. 1980-luvulla määrittelyn kehitystyössä pidettiin silmällä erityisesti istuvuutta tekijänoikeudelliseen ympäristöön. Määritelmän kannalta oli tehtävä rajanvetoja esimerkiksi alku- ja konekielisten ohjelmien, ohjelmien erilaisten välivaiheiden ja suojatun ohjelman sekä suojaamattoman algoritmin välillä.⁴¹ Lopulta ohjelmat ovat saaneet monenlaisia oikeudellisia määritelmiä, jotka vastaavat ydinelementeiltään pitkälti toisiaan.

Yhdysvaltojen tekijänoikeuslaissa ohjelma määritellään joukoksi ilmaisuja tai käskyjä, joita käytetään suoraan tai välillisesti tietokoneessa tietyn seurauksen aikaansaamiseksi.⁴² EU:n tietokoneohjelmadirektiivissä ohjelmalla tarkoitetaan ”missä tahansa muodossa olevia ohjelmia, laitteistoon sisältyvät ohjelmat mukaan lukien. Tämä käsite sisältää myös tietokoneohjelman kehittämiseen tähtäävän valmistelevan suunnittelutyön, jos valmisteleva työ on luonteeltaan sellaista, että sen tuloksena voi myöhemmässä vaiheessa olla tietokoneohjelma.”⁴³ Direktiivi ei siten varsinaisesti pyri antamaan ohjelmalle tarkkaa teknistä määrittelyä, vaan se laajentaa termin koskemaan myös valmistelevaan suunnittelutyöhön kuuluvaa aineistoa.

Suomessa ohjelmaa ei ole lainkaan määritelty laintasoisesti. TekijäL:n esitöissä tietokoneohjelmaa on kuitenkin kuvailtu ”joukoksi käskyjä, jotka saavat tietokoneen suorittamaan halutun toiminnon.”⁴⁴ Välimäki on kritisoinut esitöiden luonnehdinnan

⁴⁰ Komiteanmietintö 1987:8, s. 149–157.

⁴¹ Komiteanmietintö 1987:8, s. 149–156.

⁴² 17 USCS § 101.

⁴³ Tietokoneohjelmadirektiivin 7 resitaali.

⁴⁴ HE 161/1990 vp, s. 11. Ks. lisäksi Komiteanmietintö 1987:8 s. 41.

sanamuodon jättävän ulkopuolelle käskyjoukot, jotka eivät saavuta haluttua toimintaa. Siten olisi soveltuvampaa käyttää esimerkiksi luonnehdintaa ”tietokoneohjelma on joukko käskyjä, jotka *ohjelmoija on kirjoittanut* päästäkseen tiettyyn toiminnalliseen lopputulokseen.”⁴⁵

Ajatusta voisi havainnollistaa esimerkiksi runoilijan kirjoittamasta runosta, jonka on tarkoitus aiheuttaa lukijassa haluttu tunnereaktio. Kyseessä olisi yhtä lailla runo, vaikkei se saavuttaisikaan lukijoissaan kirjoittajan haluamaa tunnereaktiota. Ohjelman moninaisista määritelmistä voidaan kuitenkin lopuksi todeta, ettei käsite tunnu aiheuttavan tulkinnallista epäselvyyttä pienistä eroavaisuuksista huolimatta.

2.3.3 Mitä ohjelmassa varsinaisesti suojataan?

TekijäL 1 §:n 2 momentissa ohjelma luokitellaan kirjalliseksi teokseksi. Teos on ihmisen aikaansaannos, jonka syntyminen on edellyttänyt omaperäisyyttä ja luovuutta.⁴⁶

Tekijänoikeus on muotosuojaa, mikä kohdistuu teoksen konkreettiseen ilmenemismuotoon. Toisin kuin yleisesti kirjallisissa teoksissa, ohjelman keskeinen ilmenemismuoto on loppukäyttäjältä piilossa oleva koodi, joka on TekijäL:n tarkoittamaa kirjallista ilmaisua.

Sitä vastoin ideat ja periaatteet, jotka sisältyvät ohjelman eri osiin eivät saa suojaa.⁴⁷

Loppukäyttäjälle välittyvät funktiot, käyttöliittymä ja toiminnallisuus eivät ole varsinaista kirjallista ilmaisua ja jäävät siten tekijänoikeussuojan ulkopuolelle.⁴⁸ Koodikeskeisyys on herättänyt tekijänoikeudellista keskustelua, sillä ohjelmissa koodia keskeisemmässä asemassa on usein funktio, jota ohjelma suorittaa.⁴⁹ TekijäL:n esitöissä on huomioitu, että ohjelman arvokkain ja eniten luovuutta osoittava ominaisuus voi olla koodin taustalla vaikuttava systeemi-idea.

⁴⁵ Välimäki 2009, s. 17.

⁴⁶ Takki – Halonen 2017, s. 32–35.

⁴⁷ Tietokoneohjelmadirektiivin 1 artikla 2 kohta. Lisäksi direktiivin resitaalissa 11 todetaan: ”Epäilysten välttämiseksi on tehtävä selväksi, että ainoastaan ilmaisumuotoa suojataan ja että ideat ja periaatteet, jotka sisältyvät ohjelman eri osiin, rajapintoihin sisältyvät ideat ja periaatteet mukaan lukien, eivät saa tämän direktiivin mukaista tekijänoikeudellista suojaa.” ks. myös HE 161/1990 vp., s. 16.

⁴⁸ Takki – Halonen 2017, s. 30.

⁴⁹ Ks. Esim. Kulmala 2003, s. 15–16.

Aivan kuten aiemmin todettiin, tekijänoikeuden on kuitenkin katsottu parhaiten suojelevan tekijää samalla mahdollistaen vapaan innovoinnin ja markkinoiden kehittymisen.

Tekijänoikeuden on katsottu suojaavaan luovaa työtä riittävällä tasolla samalla edistäen kilpailua, kun ideat ja systeemit jäävät kaikkien käytettäväksi. Liiallinen suoja olisi omiaan monopolisoimaan ohjelmistotoimialaa ja siten hidastaisi kehitystä.⁵⁰ Siitä huolimatta ohjelmien rinnastaminen perinteisiin kirjallisiin teoksiin pitää kiistatta sisällään omat ongelmallisuutensa, sillä ne eroavat toisistaan ratkaisevilla tavoilla.

2.4 Tekijänoikeuden tuottamat yksinoikeudet

2.4.1 Yleistä

Tekijänoikeus eroaa omistusoikeudesta siten, että oikeudenhaltijalle kuuluu vain lailla nimenomaisesti säädetyt oikeutukset. Puolestaan esineen omistusoikeus pitää sisällään kaikki paitsi lailla nimenomaisesti poissuljetut oikeutukset. Oikeudenhaltijan yksinoikeudet ovat rajallisia ja ne määrittyvät siis positiivisen oikeuden mukaan.⁵¹

TekijäL 2 §:ssä määritellään oikeudenhaltijan taloudelliset yksinoikeudet. Oikeudenhaltijaa nimitetään laissa tekijäksi. Yksinoikeuksien myöntämisen tavoitteena on muun muassa luovan työn edistäminen, palkitseminen työn tuloksista, investointien suojaaminen ja vaihdannan sujuvuuden edistäminen.⁵² Lakiteknisesti taloudelliset oikeudet toteutuvat yksinoikeutena siten, että teoksen oikeudenhaltijalla on valta määrätä miten teosta saa käyttää. Kotimainen taloudellisten oikeuksien systematiikka juontuu edellä käydyistä kansainvälisistä sopimuksista, jotka on omaksuttu EU-tason sääntelyssä. Termi *taloudellinen* on sananmukaisesti peräisin siitä, että yksinoikeudella turvataan oikeudenhaltijan mahdollisuus saada kompensatio aikaansaannoksestaan.⁵³ Yksinoikeudet turvaavat oikeudenhaltijalle

⁵⁰ HE 161/1999 vp., s. 16.

⁵¹ Kivistö 2017, s. 222–229.

⁵² Kivistö 2017, s. 222–229.

⁵³ Haarmann 2016, s. 71. Osaa tekijänoikeuden tuottamista oikeuksista kutsutaan myös moraaliksiksi oikeuksiksi, mutta ne eivät ole tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena.

neuvotteluaseman – oikeudenhaltijalla on mahdollisuus neuvotella teoksen käytön ehdoista ja taloudellisesta kompensaatiosta.⁵⁴

TekijäL 2 § 1 momentin mukaan oikeudenhaltijalla on yksinomainen oikeus määrätä teoksesta: 1) valmistamalla siitä kappaleita ja 2) saattamalla se yleisön saataviin. Ohjelman oikeudenhaltijalla on näin yksinoikeus valmistaa ohjelmasta kappaleita, päättää kuka sitä saa käyttää ja missä laajuudessa. Toisaalta yksinoikeuden voi kuvata myös negatiivisessa mielessä, jolloin oikeudenhaltija voi kieltää toisia toimimasta 1 momentissa määritetyillä tavoilla teoksensa suhteen. Tätä oikeutta kutsutaan kiello-oikeudeksi.⁵⁵

2.4.2 Kappaleen valmistusoikeus

Teoksen olemassaolo ei ole sidottu siihen, että siitä olisi olemassa teoskappale. TekijäL ei edellytä teokselta fyysistä olomuotoa.⁵⁶ Teos voi siten teoriassa olla olemassa esimerkiksi ihmisen mielessä. Kuitenkin teoksen kaupallinen hyödyntäminen edellyttää usein teoksen kiinnittämistä fyysiselle alustalle. Haarmannin mukaan kappaleen valmistamisella tarkoitetaan teoksen saattamista fyysiseen muotoon.⁵⁷ Aineellistaminen on helppo käsittää esimerkiksi kirjan kohdalla, josta valmistetaan fyysinen kappale kopiokoneella käyttämällä. Teosten digitalisoituminen on kuitenkin aiheuttanut jonkin verran tulkinnallisia haasteita.

TekijäL 2 §:n 2 momentti selventää kappaleen valmistamiseksi ”kokonaan tai osittain, suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi sekä millä keinoilla ja missä muodossa tahansa.” Hallituksen esityksessä todetaan: ”Kappaleen valmistamisena pidetään myös teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Ohjelmiin sovellettuna tämä merkitsee, että esimerkiksi ohjelman tallentaminen tietokoneen muistina käytettävään laitteeseen tai tietovälineelle edellyttää ohjelman oikeudenhaltijan lupaa.”⁵⁸ Ohjelmien osalta

⁵⁴ HE 28/2004 vp, s. 7.

⁵⁵ Ks. esimerkiksi Kulmala 2003, s. 21.

⁵⁶ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 34: Teos voi olla olemassa esimerkiksi ihmisen mielessä.

⁵⁷ Haarmann 2016, s. 72–73.

⁵⁸ HE 161/1999, s. 17.

tämä tarkoittaa, että käytön yhteydessä tapahtuva kopiointi tai tallentaminen laitteen muistiin katsotaan 2 §:ssä tarkoitetuksi kappaleen valmistamiseksi.⁵⁹

Harenkon, Niirasen ja Tarkelan mukaan kappaleen valmistusoikeus tulisi mieltää laajassa merkityksessä teknologianeutraalisti. TekijäL:n 2 § 2 momentti on tarkoitettu ymmärrettäväksi laajimmassa mahdollisessa muodossa. Sanamuoto ”missä muodossa tahansa” viittaa siihen, että kappaleen valmistaminen kattaa myös digitaalisen ulottuvuuden.⁶⁰

Aiemmin rajanvetokysymyksiä on syntynyt myös tilanteissa, joissa ohjelmasta syntyy vain väliaikainen kopio laitteen muistiin. Ohjelmia on nimittäin mahdollista käyttää myös etäyhteyden välityksellä ilman omalle laitteelle varsinaista tallentamista. Tällaisestakin käytöstä syntyy kuitenkin lyhytaikaisia kopioita ohjelman osista laitteen muistiin. Aiempaa kantaa edustavassa komiteanmietinnössä on todettu, että kappaleen valmistamisesta on kyse, kun ohjelma tallennetaan ”muussa kuin hetkellisesti säilyvässä muodossa.” Kulmala on tehnyt tämän perusteella päätelmän, ettei kappaleen valmistamiseksi välttämättä katsottaisi tällaista etäyhteydellä tapahtuvaa ohjelman käyttämistä.⁶¹

Bernin sopimuksessa kappaleen valmistamiseksi on tarkoitettu kaikki mahdolliset valmistamistavat – jopa sellaiset, joita ei ole vielä keksitty.⁶² TekijäL 2 § 2 momentin sanamuoto tulee suoraan tietoyhteiskuntadirektiivistä. Sanamuodolla ”tilapäinen tai pysyvä” on viitattu juurikin teoksen tallentumiseen laitteen väliaikaiseen muistiin lyhyeksikin aikaa. Hallituksen esitöissä kappaleen valmistamisoikeutta on kuvailtu laajaksi oikeudeksi, joka kattaa myös ”erittäin lyhyen ajan kestävät tallentamiset esimerkiksi tietokoneen työmuistiin tai puskurimuistiin.”⁶³ Siten TekijäL 2 §:ään tehty selventävä lisäys on tulkittava siten, että oikeudenhaltijalla on kielto-oikeus ohjelman käyttämiseen tavalla, josta syntyy minkäänlaisia ohjelman kopioita.

⁵⁹ Haarmann 2016, s. 72.

⁶⁰ Harenko – Niiranen – Tarkela 2016, s. 38–39.

⁶¹ Komiteanmietintö 1987:8, s. 181–182. Ks. aiheesta myös Kulmala 2003, s. 24–25.

⁶² Ks. Bernin sopimuksen selitysteos 9 artiklan 1 kappaleen osalta. Sama ajatus toteutuu myös WCT:ssä.

⁶³ HE 28/2004 vp, s. 19.

Kuten yllä on käynyt ilmi, ohjelmia on käytännössä mahdotonta käyttää ilman kopioiden syntymistä. Siksi tietokoneohjelmadirektiivin 5 artiklaan on sisällytetty poikkeus yksinoikeuteen kappaleiden valmistamisesta tietyissä tilanteissa. Sama sääntö implementoitu TekijäL 25 j § 1 momenttiin, jonka mukaan ohjelman laillisesti hankkineella on oikeus valmistaa sellaisia kappaleita, ”jotka ovat tarpeen ohjelman käyttämiseksi aiottuun tarkoitukseen.”⁶⁴ Ohjelman laillisesti hankkinut ei siis tarvitse erikseen oikeudenhaltijan suostumusta tavanomaiseen käyttöön, josta syntyy kopioita laitteen muistiin. Poikkeus on kuitenkin säädetty tahdonvaltaiseksi, eli siitä voi nimenomaisesti määrätä toisin sopimuksessa. Lainkohdan voi tulkita koskevan ensisijaisesti tilanteita, joissa ohjelmakappaleen omistusoikeus ei ole siirtynyt.⁶⁵ Esimerkiksi lisenssisopimuksella myönnettyyn käyttöoikeuteen, jossa ei ole erikseen mainittu oikeudesta valmistaa ohjelmasta tarvittavia kappaleita. Ohjelmien osalta on nähtävissä, että lainsäätäjällä TekijäL:ssä on lähestynyt luovutuksia ensisijaisesti rajatun tekijänoikeuden, eli käyttöoikeuden, luovutuksen näkökulmasta – ei omistusoikeuden luovutuksen näkökulmasta.

Tietokoneohjelmadirektiivin 13 resitaalissa todetaan ”ettei ohjelman tietokoneen muistiin lukemista ja ajamista, jotka ovat laillisesti hankitun *tietokoneohjelman kappaleen* käytön kannalta välttämättömiä toimia, – – voida kieltää sopimuksella.” 13 resitaalissa on kyse ohjelmakappaleen omistajan oikeudesta. Näin ollen ohjelmakappaleen omistaminen eroaisi pelkästä käyttöoikeuteen perustuvasta käyttämisestä siten, ettei oikeudenhaltija voisi kieltää tarvittavien kappaleiden valmistamista enää omistusoikeuden siirryttyä. Hallituksen esityksessä on vahvistavasti todettu, ettei teoksen käyttäminen sinänsä kuulu oikeudenhaltijan yksinoikeuksiin.⁶⁶

⁶⁴ TekijäL:n 11 a ja 12 §:ssä säädetään poikkeuksesta yksinoikeuteen kappaleen tilapäisen valmistamisen ja kappaleen omaan käyttöön valmistamisen osalta. Nämä säännökset eivät kuitenkaan koske ohjelmia. HE 211/1992 vp. s. 9 mukaan poikkeukset koskisivat sellaisia ohjelmia, jotka ovat ”muussa kuin tietokoneella luettavassa muodossa”. Kuten tässä luvussa myöhemmin välittyä, ohjelmista saa kuitenkin valmistaa tarvittavat kappaleet omaan käyttöön sillä edellytyksellä, että omistusoikeus ohjelmakappaleeseen on luovutettu.

⁶⁵ Ks. HE 161/1990 vp., s. 53: Esityksessä todetaan, että säännös soveltuisi eritoten käyttöoikeuden luovutustilanteisiin. Käyttöoikeuden luovutukseen sisältyisi siten presumptio, että ohjelmasta saa myös tehdä käytön edellyttämät kappaleet. Esityksessä todetaan lisäksi, että säännös soveltuu myös tilanteisiin, joissa ohjelma on myyty eli omistusoikeus on siirtynyt. Kummassakin tilanteessa voidaan katsoa, että oikeudenhaltija on hiljaisesti suostunut ohjelman normaaliin käyttöön.

⁶⁶ HE 161/1990 vp., s. 17.

Ohjelmakappaleen omistusoikeuden ja ohjelman käyttöoikeuden luovuttamisella on siten erilaiset vaikutukset siihen, miten oikeudenhaltija voi kontrolloida kappaleen valmistamista. Haastavuus näiden kahden luovuttamismuodon seurausten hahmottamisesta johtuu pitkälti ohjelmien hyvin omalaatuisista piirteistä suhteessa muihin teoslajeihin. Lain tasolla tätä erotusta ei ole varsinaisesti edes tehty. Tulkinta on johdettavissa tietokoneohjelmadirektiivin perusteluista ja EU- tasoisesta oikeuskäytännöstä, jota käsitellään tarkemmin tutkimuksen myöhemmässä vaiheessa.

Tulkinnassa on havaittavissa pyrkimys teknologianeutraliteetin mukaiseen tulkintaan. Ohjelmakappaleen omistusoikeuden luovutus siis rinnastetaan minkä tahansa muun teoskappaleen omistusoikeuden luovutukseen. Ohjelmakappaleen laillisesti hankkineen oikeus kappaleiden valmistamiseen on tavallisen käytön kannalta välttämättömyys. Kappaleiden valmistaminen on tässä asiayhteydessä oikeastaan synonyymi oikeudelle käyttää hankkimaansa ohjelmaa sen tavanomaiseen tarkoitukseen. Olisi nimittäin melko ongelmallista, jos ohjelman laillisesti hankkinut syyllistyisi tekijänoikeusrikkomukseen vain asentamalla sen koneelleen ja käyttämällä sitä tekijän tarkoittamalla tavalla. Tilannetta voisi verrata kirjan ostaneeseen henkilöön, joka tarvitsisi oikeudenomistajalta lisäksi erillisen suostumuksen kirjan lukemiselle. Juuri toimintalogiikan takia ohjelmia ei ole voitu suoraan rinnastaa tavanomaisiin kirjallisiin teoksiin, vaan ne on siltä osin miellellävä uniikkeina, erityishuomiota vaativina ja muista kirjallisista teoksista poikkeavina, *sui generis*.⁶⁷

2.4.3 Saattaminen yleisön saataviin

TekijäL 2 § 3 momentissa määritellään tarkemmin, mikä katsotaan teoksen saattamiseksi yleisön saataviin:

”1) se välitetään yleisölle johtimitse tai johtimitta, mihin sisältyy myös teoksen välittäminen siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teos saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana;

2) se esitetään julkisesti esitystapahtumassa läsnä olevalle yleisölle;

⁶⁷ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 492.

3) sen kappale tarjotaan myytäväksi, vuokrattavaksi tai lainattavaksi taikka sitä muutoin levitetään yleisön keskuuteen; taikka

4) sitä näytetään julkisesti teknistä apuvälinettä käyttämättä.”

Lakiin on pyritty sisällyttämään kaikki mahdolliset tavat, joilla teoksia on mahdollista saattaa yleisön saataviin. Esimerkiksi ohjelmistotoimialan kannalta merkityksellinen tapa, välittäminen, on lisätty TekijäL:iin vasta jälkikäteen vuonna 2005. Välittäminen katsottava toiminta sisältyi aiemmin esittämiseen, mutta muutoksen myötä se eriytettiin esittämisestä omaksi kohdaksi. Välittämisen lisääminen ei ole kuitenkaan laajentanut oikeudenhaltijan oikeuksia aiemmasta.⁶⁸

Perinteisesti levittäminen on ollut ohjelmien kannalta merkityksellisin muoto, jonka perusteella oikeudenhaltija on voinut määrätä ohjelman luovutuksesta ja muista kohdassa mainituista toimista.⁶⁹ Aiemmin vallinneen näkemyksen mukaan levittämiseksi katsottiin ainoastaan aineelliseen esineeseen, kuten cd-levykkeelle, sisältyvän ohjelmakappaleen jakelu.⁷⁰ Siten esimerkiksi ohjelmien tarjoamista ladattavaksi internetin välityksellä ei ole aina luokiteltu levittämiseksi. Sen sijaan tällainen toiminta on saatettu luokitella välittämiseksi. Levittämisen aineellisuusvaatimukseen palataan myöhemmin omassa luvussaan.

⁶⁸ Haarmann 2014, s. 74-75.

⁶⁹ HE 161/1999 vp., s. 17.

⁷⁰ Ks. Esimerkiksi Oesch – Vesala 2004, s. 261, Haarmann 2014, s. 83–84 ja Katariina Sorvari 2007, s. 138.

3 Levitysoikeuden raukeaminen

3.1 Yleistä

Ensimmäisen Copyright Act, joka tunnetaan myös nimellä Statute of Anne, on peräisin vuoden 1709 Iso-Britanniasta. Sen tarkoituksena oli antaa suojaa kirjailijoille suhteessa painotaloihin, joilla oli yksinoikeus painattaa kirjoja ja 'vastuu' sensuroida kirjallisia töitä. Aiemmin kirjallisten töiden kopioinnin yksinoikeus – 'right to copy' – myönnettiin yksinomaan painotaloille, mistä juontuu myös englanninkielinen termi *copyright*. Statute of Anne oli ensimmäinen sysäys kohti tekijän oikeuksien suojelua.

Sittemmin tekijänoikeudellinen sääntely on globaalilla tasolla laajentunut koskemaan useampia osa-alueita luoden oikeuksia yhä laajemmalle ryhmälle. Laajentumista selittää uusien teknologioiden inspiroimat muutokset kulttuurissa ja taloudessa.⁷¹

Tekijänoikeudellisen sääntelyn keskeisenä tavoitteena on suojella kulttuurillisia intressejä ja toisaalta myötävaikuttaa sellaisten teosten syntyyn sekä saatavuuteen, joilla on merkitystä yhteiskunnan yleisen edun kannalta. Henkisen luomistyön ja teosten tuotannon sekä levityksen edistäminen luo pohjaa yhteiskunnan kehitykselle.⁷² Tavoitteen saavuttamiseksi lainsäätäjien on tasapainoteltava oikeudenhaltijoiden ja yhteiskunnan intressien välillä. Toisin kuin vuoden 1709 Iso-Britanniassa, lainsäätäjien on nyt huolehdittava myös siitä, etteivät tekijöiden yksinoikeudet johda markkinoiden liialliseen monopolisoitumiseen.⁷³

Oikeudenhaltijan yksinoikeuksien rajoittaminen tietyissä tilanteissa perustuu tavoitteeseen tasapainottaa vaihdannan intressejä.⁷⁴ Merkittävä tähän liittyvä periaate on levitysoikeuden raukeaminen eli *konsumoituminen*.⁷⁵ Levitysoikeuden raukeamisesta säädetään TekijäL:n 19 § 1 momentissa:

⁷¹ Jazi – Joyce – Leaffer – Ochia 2010, s. 1014.

⁷² HE 28/2004 vp, s. 7.

⁷³ Mezei 2022, s. 7-9.

⁷⁴ Mylly 2017, s. 625. ks. myös Mezei 2022, s. 13.

⁷⁵ Raukeamisesta käytetään myös termiä sammuminen. Englanninkielisiä vastineita raukeamiselle ovat "copyright exhaustion" tai Yhdysvaltojen vastaavaa oppia edustava "first sale"-doktriini.

”Kun teoksen kappale on tekijän suostumuksella ensimmäisen kerran myyty tai muutoin pysyvästi luovutettu Euroopan talousalueella, kappaleen saa levittää uudelleen.”⁷⁶

Kulmala kuvaa levitysoikeuden raukeamista oikeudenhaltijan tekijänoikeuden supistumiseksi tiettyjen toimenpiteiden seurauksena.⁷⁷ Levitysoikeuden raukeamisen periaate määrittelee sen, missä kohtaa oikeudenhaltijan kontrollioikeus teoskappaleen levittämiseen päättyy.

Ensimmäisen oikeudenhaltijan suostumuksella tehdyn omistusoikeuden luovutuksen jälkeen yksinoikeus teoskappaleen levittämiseen siis raukeaa. Levitysoikeus raukeaa lähtökohtaisesti ainoastaan *teoskappaleen* pysyvän luovutuksen seurauksena, eikä esimerkiksi käyttöoikeuden luovuttamisen, vuokraamisen tai lainaamisen johdosta.⁷⁸ TekijäL 28 §:stä seuraa, ettei pelkkää tekijänoikeutta voi luovuttaa edelleen ilman oikeudenhaltijan nimenomaista suostumusta.

Mitkään muut oikeudenomistajan tekijänoikeudelliset yksinoikeudet eivät lähtökohtaisesti raukea levitysoikeuden raukeamisen yhteydessä. Oikeudenhaltijalla on esimerkiksi yhä yksinoikeus valmistaa teoskappaleita. Toisaalta ohjelmien kohdalla voisi edellä käydyn perusteella todeta, että myös kappaleiden valmistusoikeus liittyy rajallisesti levitysoikeuden raukeamiseen. Ohjelman omistajalla on nimittäin oikeus valmistaa tarvitsemansa kappaleet tavanomaista käyttämistä varten. Levitysoikeuden raukeamisen myötä ohjelmakappaleen saa siis luovuttaa edelleen ja uusi omistaja saa lisäksi valmistaa siitä käytön edellyttämät kappaleet.

TekijäL 19 § sääntö koskee ainoastaan levitysoikeutta, eikä esimerkiksi välittämistä.

Välittämisen johdosta mitkään yksinoikeudet eivät raukea. TekijäL 20 §:ssä säädetään lisäksi

⁷⁶ WCT-sopimuksen 6 artiklassa säädetään vastaavista edellytyksistä, mutta jättää sopimuspuolten vapaudeksi päättää raukeamisen tarkemmista edellytyksistä. Tietoyhteiskuntadirektiivissä levitysoikeuden raukeamisesta säädetään 4 artiklassa. Aivan kuten WCT-sopimuksessakin raukeaminen on liitetty myyntiin tai muuhun omistusoikeuden siirtoon. Tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklassa raukeaminen on liitetty ainoastaan myyntiin, eikä muussa muodossa tapahtuvaa omistusoikeuden luovutusta ole huomioitu.

⁷⁷ Kulmala 2003, s. 39.

⁷⁸ HE 211/1992, s. 11 ”– säännös ei sovellu silloin, kun luovutuksen kohteena on tietokoneohjelman käyttöoikeus.” ks. myös Vedenkannas 2002, s.863.

tekijänoikeuden raukeamisesta näyttämisen osalta, mutta se rajautuu pitkälti tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Yksinoikeuden rajoittaminen on merkityksellistä toimivien markkinoiden kannalta, jotta teoskappaleen omistajalla on oikeus vapaasti disponoida edelleenluovutuksesta oikeudenhaltijan voimatta estää sitä. Periaate asettaa näin omistusoikeuden tekijänoikeuden edelle ja hillitsee oikeudenhaltijoiden liiallista kontrollia markkinoilla.⁷⁹ Levitysoikeuden raukeamisen edellytyksistä ei voi määrätä toisin sopimuksella. Mikäli TekijäL 19 §:ssä määritellyt olosuhteet täyttyvät, omistajalla on oikeus levittää teoskappale eteenpäin syyllistymättä tekijänoikeuden loukkaukseen.⁸⁰

Levitysoikeus voi raueta kansallisesti, alueellisesti tai kansainvälisesti. Kansainväliset sopimukset eivät ota kantaa siihen mitä näistä kolmesta raukeamisen kriteeriä tulisi käyttää, vaan jättävät sen allekirjoittajamaiden päätettäväksi.⁸¹ Ennen EU-jäsenyyttä Suomessa on sovellettu kansainvälisen raukeamisen periaatetta ja jäsenyyden myötä siirryttiin alueellisen raukeamisen periaatteeseen.⁸² Alueellisen raukeamisen taustalla on EUT:n kehittämä immateriaalioikeuden ydinsisältö tavaroiden vapaan liikkuvuuden turvaamiseksi.⁸³

Kansallisilla immateriaalioikeussäännöillä ei siis saa rajoittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta sen jälkeen, kun tuotteet ovat ensimmäisen kerran siirtyneet vapaan liikkuvuuden piiriin.⁸⁴

Toisaalta on hyvä huomioda, ettei EU:n ulkopuolella luovutetun teoskappaleen luovutus johda levitysoikeuden raukeamiseen EU:ssa. Tämä tarkoittaa sitä, että EU:n ulkopuolelta hankitun teoskappaleen edelleenluovutus EU:n sisällä loukkaa edelleen oikeudenhaltijan

⁷⁹ Mezei 2022, s. 7–13.

⁸⁰ Mylly 2017, s. 609.

⁸¹ TRIPS-sopimus ei ota yksityiskohtaista kantaa tekijänoikeuksien sammumiseen (artikla 6). WIPO:n tekijänoikeussopimuksen 6 artikla asettaa sammumiselle peruskriteerit, mutta jättää jäsenvaltioiden harkintavaltaan tarkemmat tekniset kysymykset.

⁸² Mylly 2002, s. 22–24.

⁸³ Tapauksessa Deutsche Grammophon 78/70 EU-tuomioistuimen kanta oli, että missä tahansa jäsenvaltiossa oikeudenhaltijan hyväksymä luovutus sammuttaa yksinoikeuden kaikissa muissakin jäsenvaltioissa. Muunlainen tulkinta rajoittaisi perustamissopimuksen peruseriaatetta tavaroiden vapaasta liikkuvuudesta.

⁸⁴ Mylly 2017, s. 607–608.

yksinoikeutta. Oikeudenhaltijalla on yhä yksinoikeus määrätä miten tällaisia teoskappaleita saa levittää EU:n alueella.

Teoksen ja teoskappaleen käsitteet on syytä pitää toisistaan erillään, sillä levitysoikeuden raukeaminen koskee ainoastaan nimenomaista teoskappaletta. Teoksen ja teoskappaleen voi omistaa ja luovuttaa toisistaan erillään. Teoskappaleen luovutuksesta säädetään TekijäL 27 § 2 momentissa: ”Kappaleen luovutukseen ei sisälly tekijänoikeuden luovutus.”

Tekijänoikeuden voi luovuttaa joko rajatusti tai kokonaan. Rajatun tekijänoikeuden luovuttaminen olisi esimerkiksi käyttöoikeuden luovutus.

TekijäL:n lähtökohtana on katsottu olevan oikeudenhaltijan suojan korostaminen tilanteissa, joissa sopimuksissa esiintyy epäselvyyksiä. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa sopimuksia on tulkittava oikeudenhaltijan hyväksi ja suppeasti siten, että vain sopimuksessa nimenomaisesti ilmenevät oikeudet myönnetään sopimuksen toiselle osapuolelle.⁸⁵ Lähtökohta on siten, ettei teoskappaleen luovutukseen sisälly ainakaan tekijänoikeuden kokonaisluovutusta, jos siitä ei ole erikseen nimenomaisesti sovittu. Oikeudenhaltija voisikin kuvata tilannettaan seuraavanlaisesti: ”I got it, I sell it, I still got it.”⁸⁶

Levitysoikeuden raukeamista voidaan havainnollistaa seuraavanlaisesti. Kirjailija on kirjoittanut tarinan (teos) ja painattanut sen fyysiseen kirjaan (teoskappale). Kirjaan kohdistuu samanaikaisesti kaksi oikeutta: 1) tekijänoikeus teokseen eli tässä tapauksessa tarinaan ja 2) omistusoikeus fyysiseen kirjaan. Kun kirjailija myy kirjan toiselle henkilölle, nämä kaksi oikeutta ikään kuin eriytyvät teoskappaleen osalta. Myymällä kirjan toiselle henkilölle, omistusoikeus kappaleeseen siirtyy. Nyt toisella henkilöllä on kyseisen kirjan omistusoikeus, mutta kirjailijalla on yhä tekijänoikeus kirjassa ilmenevään teokseen. Kirjan ostanut henkilö omistaa kirjan samalla tavalla kuin minkä tahansa muunkin esineen. Sen voi esimerkiksi myydä kirpputorilla eteenpäin. Levitysoikeuden raukeamisen periaate siis käytännössä

⁸⁵ Ks. esim. Oesch – Vesala 2004, s. 257. Tapauksessa KKO 2011:92 Korkein oikeus toteaa suppean tulkinnan olevan lähtökohta tekijän ja luovutuksensaajan välisestä sopimusta tulkittaessa. Sund-Norrgård 2012, s. 297–300: Sund-Norrgårdin mukaan suppean tulkinnan periaatteelle annetaan tulkintatilanteissa ehkä jopa liikaakin painoarvoa lisenssinsaajan haitaksi. Lisäksi tekijänoikeudellisen oikeuskirjallisuuden mukaan suppea tulkinta on tarkoitettu heikomman osapuolen suojaamiseksi. Aina heikompi osapuoli ei ole tiedossa tai se voi olla tekijän sijaan luovutuksensaaja.

⁸⁶ Takki 2017, s. 35.

mahdollistaa kappaleeseen kohdistuvan omistusoikeuden eriyttämisen tekijänoikeudesta. Aivan kuten minkään muunkaan esineen kohdalla, myyjää ei tarvitse suojella sellaisen kappaleen osalta, jonka hän on jo kertaalleen myynyt toiselle henkilölle. Korkein oikeus on todennut vastaavanlaisesti tapauksessa 2003:88, että levitysoikeuden raukeamisessa on kyse ”teoksen kappaleiden – kuten yleensä tavaroiden – vapaasta vaihdettavuudesta”.

Teoskappaleen edelleenmyymisestä ei ole katsottu aiheutuvan merkittävää haittaa oikeudenhaltijalle.⁸⁷ Raukeamisen periaate liittyy kiinteästi *palkkioteoriaan*, jonka mukaan tekijällä on oikeus saada korvaus aikaansaannoksestaan. Levitysoikeuden raukeaminen kuvastaa sen jälkeistä tilaa, kun oikeudenhaltija on tekijänoikeuslain 2 §:n mukaisesti käyttänyt yksinoikeuttaan ja määrännyt teoskappaleen levittämisestä. Kun teoskappaleen levittämisestä on ollut mahdollisuus saada kompensatio, tekijänoikeuden haltijan asemaa ei tarvitse enää suojata kyseisen teoskappaleen osalta.⁸⁸ Toisaalta teoskappaleen itselleen ostaneella on korvausta vastaan oikeus saada omistusoikeus teoskappaleeseen tekijänoikeuden rajoittamatta omistamiseen liittyviä oikeuksia.

3.2 Aineellisuusvaatimus

Ohjelmien ”perinteisiä” jakelutapoja on käytännössä kaksi. Ensinnäkin niitä voi jakaa fyysisen tallennusalustan välityksellä, jolta ohjelmiston voi ladata laitteelle. Toinen jakelutapa on ohjelman tarjoaminen ladattavaksi internetin välityksellä. Näiden kahden välillä ei ole ohjelman käyttäjän tai jakelijan näkökulmasta juuri muuta eroa paitsi, että jälkimmäinen vaihtoehto on luultavasti halvempi toteuttaa. Kuitenkin oikeudellisessa mielessä nämä kaksi jakelutapaa ovat aiemmin eronneet toisistaan merkittävästi.

Levitysoikeuden raukeamiselta on aiemmin edellytetty teoskappaleen aineellisuutta.⁸⁹ Siten internetin kautta ohjelman ladattavaksi tarjoamista ei ole aina katsottu levittämiseksi, vaan

⁸⁷ HE 161/1999 vp., s. 20.

⁸⁸ Mylly 2017, s. 607–608.

⁸⁹ Ks. esim. Oesch – Vesala 2004, s. 261 ”Levittäminen liittyy tekijänoikeuden terminologiassa traditionaalisesti nimenomaan fyysisiin kappaleisiin, eli analogiseen ’maailmaan’ [–] Tarkasteltaessa tekijänoikeuden raukeamisen ongelmaa ohjelmistolisenssien kohdalla täytyy ensin selvittää, onko kulloisessakin tilanteessa kysymys teoskappaleesta eli lähinnä fyysisestä alusteesta, johon teos on kiinnitetty tai kopioitu –.”, Kulmala 2003, s. 39–46.

esimerkiksi välittämiseksi.⁹⁰ Digitaalisessa ympäristössä tapahtuva jakelu on eurooppalaisessa käytännössä perinteisesti mielletty teoskappaleen luovutuksen sijaan palveluksi.⁹¹

Levittämisen aineellisuusvaatimuksen perustelut on johdettu muun muassa WCT-sopimuksesta, sen tulkintaohjeista, tietoyhteiskuntadirektiivistä ja hallituksen esitöistä. WCT-sopimuksen 6 artiklassa säädetään levitysoikeuden raukeamisesta teoskappaleisiin. Kyseistä artiklaa koskevassa tulkintaohjeessa linjataan:

”As used in these Articles, the expressions “copies” and “original copies,” being subject to the right of distribution and the right of rental under the said Articles, refer exclusively to fixed copies that can be put into circulation as tangible objects.”

Lisäksi tietoyhteiskuntadirektiivin, jonka yksi tavoitteista on WIPO:n tekijänoikeussopimuksen täytäntöönpano, 28 resitaalissa todetaan: ”Tämän direktiivin mukaiseen tekijänoikeuden suojaan sisältyy yksinoikeus valvoa *aineelliseen tuotteeseen sisälletyn teoksen levitystä*.” Lisäksi 29 resitaalin mukaan levitysoikeuden raukeaminen ei koske palveluja. Hallituksen esityksessä puolestaan todetaan, että levitysoikeuden raukeaminen ”soveltuu tyypillisesti tilanteisiin, joissa henkilökohtaisiin tietokoneisiin tarkoitettuja valmisohjelmistoja myydään yleisölle *levykkeillä*.”⁹²

Oeschin ja Vesalan mukaan Suomessa omistusoikeuden on perinteisesti katsottu voivan kohdistua vain aineelliseen kappaleeseen. Esimerkiksi vain fyysiseen levykkeeseen voisi liittyä omistusoikeus ja sen sisältämä tekijänoikeudellinen aineisto kuuluu oikeudenhaltijalle.⁹³ Jos omistusoikeus voisi kohdistua vain aineelliseen kappaleeseen, niin silloin luonnollisesti myös vain fyysisen kappaleen omistusoikeus olisi luovutettavissa edelleen.

⁹⁰ Ks. tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artikla 3 kohta, jossa todetaan, ettei tekijänoikeudelliset oikeudet sammu välittämisen seurauksena.

⁹¹ Mylly 2017, s. 216–623.

⁹² HE 211/1992 vp., s. 11.

⁹³ Oesch – Vesala 2004, s. 260.

Yllä olevin perusteluin levitysoikeuden raukeamisen ei ole perinteisesti katsottu voivan soveltua internetistä ladattaviin ohjelmiin.⁹⁴ Tällainen levitysoikeuden aineellisuusvaatimus edustaisi periaatteen varsin suppeaa ja teknologianeutraliteetin vastaista soveltamista. Ohjelmistoalalla on tyypillistä, että uusien teknisten metodien yleistyminen lopulta syrjäyttää kokonaan vanhemmat ratkaisut, kuten cd-levyjen hyödyntämisen. Olisi ongelmallista, jos periaatteiden soveltamisessa painotettaisiin puhtaasti teknisiä näkökulmia sopimussuhteiden tosiasiallisten luonteiden edelle – erityisesti alalla, jossa tekniset ratkaisut ovat jatkuvassa muutoksessa. Vedenkankaan jo vuonna 2002 esittämän näkemyksen mukaan aineellisuuden vaatimus on ohjelmien kohdalla varsin vanhanaikainen näkemys, sillä molempien jakelutapojen vaikutukset myyjän ja ostajan välillä ovat lopulta täysin samat.⁹⁵ Hänen näkemyksensä mukaan ohjelmien digitaaliseen jakeluun tulisi soveltaa levitysoikeuden raukeamista. Tästä kymmenen vuotta myöhemmin EUT muuttikin alalla vallinnutta tulkintaa aineellisuusvaatimuksesta, mitä käsitellään tarkemmin omassa luvussaan.

3.3 Omistusoikeuden vai käyttöoikeuden luovutus?

3.3.1 Yleistä

Tekijänoikeudellisia sopimuksia, kuten ohjelmalicenssejä, varten ei ole olemassa erityisnormeja.⁹⁶ Licenssisopimukseen soveltuvat siten yleiset sopimusoikeudelliset ja tekijänoikeuden luovutuksia koskevat periaatteet. Yleisiä periaatteita kehitetään ja käsitellään paljon oikeuskirjallisuudessa, jolla on näin ollen korostunut merkitys nimenomaisen lainsäädännön puuttuessa.⁹⁷ Myös kauppataavalla voi olla merkitystä sopimusten tulkinnassa. Kansainvälisellä tasolla toimialan suurimmilla toimijoilla on luonnollisesti ollut parhaat mahdollisuudet vaikuttaa lisensoinnin standardeihin ja millaiseksi alan kauppataavat ovat muotoutuneet.⁹⁸ Suomessa kauppataavaa ilmentää IT 2022-sopimusehdot, jotka on laadittu

⁹⁴ Ks. Esimerkiksi Kulmala 2003, s. 40.

⁹⁵ Vedenkangas 2002, s. 866.

⁹⁶ Ks. Esimerkiksi Vedenkangas 2002, s. 864 ja Hämäläinen 2021, s. 14–15.

⁹⁷ Hämäläinen 2021, s. 14–15.

⁹⁸ Oesch – Vesala 2004, s. 260.

alan keskeisten sidosryhmien kanssa Keskuskauppakamarin koordinoimana. IT 2022-sopimusehtoja hyödynnetään laajasti Suomen ohjelmistotoimialalla. Valmisohjelmistoja koskevat IT 2022 EVT- erityisehdot valmisohjelmistojen toimituksista.

Takki ja Halonen korostavat, että ohjelman käyttämisestä laitteelle syntyy aina kopioita, jonka tekemiseen tarvitaan lähtökohtaisesti oikeudenhaltijan suostumus. Lisenssien funktiona onkin sallia tekijänoikeuden suojaaman teoksen käyttö, joka ilman tällaista lupaa olisi laitonta.⁹⁹

Lisenssi on luonteeltaan sopimus, jolla lisenssinsaajalle myönnetään tiettyjä oikeudenhaltijalle kuuluvia yksinoikeuksia. Käyttöoikeudella tarkoitetaan teknisessä mielessä lisenssinsaajan rinnakkaista kappaleenvalmistusoikeutta ohjelmaan.¹⁰⁰ Takin ja Halosen mukaan lisenssinsaajan *käyttöoikeus* ohjelmaan on hänen omaisuuttaan sellaisenaan. Sen sijaan käyttöoikeuden myötä itse ohjelmakappaleen omistusoikeus ei siirry.¹⁰¹ Ratkaisussa KKO 1998:81 käyttöoikeudesta ohjelmaan on todettu: ”joka haluaa hankkia käyttöönsä tietokoneohjelman, tulee ostaa ohjelman käyttöoikeus eli lisenssi.” Ostaja on siis lisenssillä myönnettyjen oikeuksien haltija.

Lisenssisopimukset rakentuvat usein erilaisista ainesosista. Käyttöoikeus saattaa olla ajallisesti rajoitettu tai rajoittamaton. Ehtoja voi olla erialaisista ylläpitopalveluista, joita voivat olla esimerkiksi ohjelmiston virheiden korjaaminen ja asiakkaan oikeus päivittää ohjelmisto viimeisimpään, paranneltuun versioon. Lisenssisopimuksiin muodostettujen erilaisten ehtokokonaisuuksien vuoksi luovutuksien oikeudelliset luonteetkin voivat olla erilaisia. Oesch ja Vesala jakavat vaihtoehdot kolmeen kategoriaan: 1) irtaimen kauppa, 2) immateriaalioikeuden luovutus ja 3) palvelu. Heidän mukaansa tekijänoikeudellisesti merkityksellisiä ovat tekijänoikeuden kokonaisluovutukset, käyttöoikeuden luovutukset ja teoskappaleen luovutukset.¹⁰² Tässä kohtaa tutkimusta tarkastelun kohteena ovat

⁹⁹ Ks. esimerkiksi Campbell – Rowland 2002, s. 25–26, Sund-Norrgård 2012, s. 287–288 ja Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 506–508.

¹⁰⁰ Vedenkangas 2002, s. 866 ja Oesch – Pihlajarinne – Vesala – Raappana – Tikkanen 2007, s. 12–16: lisenssinantaja luopuu kielto-oikeudestaan luovutettujen oikeuksien osalta.

¹⁰¹ Takki – Halonen 2017, s. 197–201.

¹⁰² Oesch – Vesala 2004, s. 260.

nimenomaisesti käyttöoikeuden ja teoskappaleen luovutukset. Palveluiden suhdetta tekijänoikeuteen on tarkasteltu aiemmassa luvussa 2.4.3 ja lisäksi myöhempanä luvussa 4.

Käyttöoikeuden luovuttamisessa on keskeistä, ettei omistusoikeutta ohjelman kappaleeseen ole yleensä tarkoitus luovuttaa. EVT 1.1 kohdan mukaan ehtoja sovelletaan valmisohjelmiston käyttöoikeuden eli lisenssien luovutukseen. EVT-erityisehdot ilmentävät, että vallitseva kauppatapa suosii käyttöoikeuden luovuttamista omistusoikeuden luovuttamisen sijaan. Ohjelmistotoimittajien intresseissä on ollut nimetä sopimuksensa lisensseiksi ja määrittämään sopimuksen luonne sellaiseksi, ettei luovutus koskisi ohjelman kappaletta. Näin kontrolli ohjelman kappaleen levittämisestä säilyisi yhä ohjelmistotoimittajilla, eikä levitysoikeuden raukeaminen soveltuisi.¹⁰³ Käytännössä ohjelman kappaleen omistusoikeus vastaa monilta osin ohjelman ajallisesti rajoittamatonta käyttöoikeuden omistamista.¹⁰⁴ Ohjelmankappaleen edelleenluovuttaminen tarkoittaa käytännössä käyttöoikeuden luovuttamista. Teknisesti käyttöoikeuden uuden haltijan on luotava oma kopio ohjelmasta laitteeseensa.

Toisinaan lisenssisopimuksella luovutettu käyttöoikeus saattaa läheisesti muistuttaa ohjelman kappaleen omistusoikeuden luovutusta. Tällaisia lisenssisopimuksia ovat sellaiset, jotka myöntävät ohjelmaan ajallisesti rajoittamattoman käyttöoikeuden sellaista korvausta vastaan, joka vastaa ohjelman kappaleen taloudellista arvoa. Sopimuksella ostaja saa käyttöoikeuden itselleen rajoittamattomaksi ajaksi vastaavalla tavalla kuin, jos hänellä olisi omistusoikeus ohjelman kappaleeseen.

Hemmon mukaan kertakorvausta vastaan ja ajallisesti rajoittamattoman käyttöoikeuden luovuttamisella ei olekaan olennaista eroa omistusoikeuden luovuttamiseen.¹⁰⁵ Sitä vastoin toistuviin maksuihin perustuvien ja ajallisesti rajattujen käyttöoikeuksien on katsottu tarkoittavan selvästi ainoastaan käyttöoikeuden luovuttamista.¹⁰⁶ Lisenssisopimuksissa

¹⁰³ Ks. Determann – Nimmer 2015, s. 163 ja Sganga 2018, s. 217–218.

¹⁰⁴ Takki – Halonen 2017, s. 204. Ohjelmakappaleen omistaminen pitää sisällään oikeuden valmistaa ohjelmasta tarvittavat kappaleet. Käyttöoikeuden tarkoituksena on myöntää vastaava oikeus.

¹⁰⁵ Hemmo 1999, s. 25. ks. myös Kulmala 2003, s. 40.

¹⁰⁶ Ks. Esim. Kulmala 2003, s. 40.

tuleekin aika ajoin arvioitavaksi, onko luovutuksen kohteena ollut omistusoikeus vai käyttöoikeus. Tulkintaan vaikuttaa oleellisesti, mitä oikeuksia ja millaisessa muodossa ne on sisällytetty sopimukseen.¹⁰⁷ Mikäli lisenssisopimuksen tulkinnassa päädytään siihen, että omistusoikeus on luovutettu, se johtaa samalla levitysoikeuden raukeamiseen kyseisen kappaleen osalta.¹⁰⁸ Vedenkankaan mukaan lainsäätäjän tarkoituksena näyttää olleen teoskappaleen kauppaa muistuttavien transaktioiden rinnastaminen teoskappaleiden luovutuksiin.¹⁰⁹ Hallituksen esityksessä asia on esitetty seuraavanlaisesti:

”Joissakin tapauksissa rajanveto ohjelman myynnin ja käyttöoikeuden luovutuksen välillä voi olla hankala. Lähtökohta on, että raukeaminen tapahtuu silloin, kun ohjelman sisältämä levyke tai muu tietoväline luovutetaan ostajalle ilman, että ostajan käyttöoikeutta on mitenkään ajallisesti rajoitettu. Ratkaisevaa on luovutuksen tosiasiallinen luonne. Raukeamista ei tapahdu silloin, kun ohjelma on käytössä oikeudenhaltijan ja käyttäjän välisen lisenssisopimuksen perusteella.”¹¹⁰

3.3.2 KKO 2003:88

Kotimaisessa oikeuskäytännössä kyseisenlaista rajanvetoa jouduttiinkin tekemään korkeimman oikeuden ratkaisussa 2003:88. Tapauksessa punnittiin ohjelmalisenssien tosiasiallista luonnetta ja oliko ohjelmien kappaleiden levitysoikeus rauennut. Vastaaja, A, väitti, että lisenssisopimukset vastasivat todelliselta luonteeltaan ohjelman kappaleen luovutusta ja levitysoikeus olisi siksi rauennut.

Tapauksessa A oli hankkinut ohjelmistovalmistajien markkinoille tuomia valmisohjelmia ja myynyt niitä edelleen omille asiakkailleen. Ohjelmassa oli mukana lisenssisopimus, joissa ostajalle myönnettiin ainoastaan käyttöoikeus ohjelmaan. Sopimusehtojen mukaan ohjelmakappaleeseen ei myönnetty omistusoikeutta. Tapauksessa oli ratkaistavana, oliko

¹⁰⁷ Oesch – Vesala 2004, s.261. Ks. Lisäksi Hemmo 2007, s. 583-594: Varsinaista sopimusta ja sen sanamuotoa pidetään ensisijaisena tulkintalähteenä. Lisäksi vaikutusta on mm. osapuolten käyttäytymisellä, alan kauppavalla ja saatavilla olevilla lakiperusteisilla normeilla.

¹⁰⁸ Kulmala 2003, s. 40.

¹⁰⁹ Vedenkangas 2002, s. 866.

¹¹⁰ HE 211/1992 vp., s. 11.

sopimussuhteessa kyse käyttöoikeuden luovutuksesta vai ohjelmakappaleiden pysyvästä luovutuksesta.

Korkeimman oikeuden mukaan TekijäL:sta ei ilmene sellaista oikeusperiaatetta, jonka mukaan kyse olisi aina käyttöoikeuden luovutuksesta vain sopimuksessa tehdyn määrittelyn perusteella. Sen sijaan merkitystä on annettava luovutuksen tosiasialliselle luonteelle. Sopimuksissa ohjelmien käyttöoikeudet myönnettiin kertakorvausta vastaan, eikä käyttöoikeutta ollut ajallisesti rajattu. Korkein oikeus katsoi näiden kahden seikan osoittavan, että luovutuksen tosiasiallinen luonne vastasi ohjelman kappaleen lopullista kauppaa. Levitysoikeuden katsottiin rauenneen.

Vähemmistöön jäänyt oikeusneuvos Tulokas esitti raukeamisesta eriävän mielipiteen. Hänen kantansa edustaa näkemystä, jonka mukaan levitysoikeuden raukeamisen edellytyksenä on omistusoikeuden luovuttaminen oikeudenhaltijan nimenomaisella *suostumuksella*.

Lisenssisopimuksien sisällöt ilmensivät, etteivät oikeudenhaltijat tahtoneet luovuttaa omistusoikeutta, vaan ainoastaan käyttöoikeuden. Oikeudenhaltijalla tulisi olla valta määrätä luovutuksen luonne ja sopimuksesta ilmenevälle suostumukselle tai sen puuttumiselle olisi annettava painoarvoa. Lisäksi Tulokkaan mukaan käyttöoikeuteen nojautuva lisensointimalli oli toimialalla yleisesti tunnettu ja vakiintunut tapa.

Tulokkaan mukaan jo TekijäL:n 25 j § indikoi, että ohjelman luovutus on lähtökohtaisesti luonteeltaan käyttöoikeuden luovuttamista. Laajempi oikeus valmistaa kappaleita kaventaisi oleellisesti tekijänoikeuden merkitystä ja haastavoittaisi ohjelmien jakelua. Hänen mukaansa levitysoikeuden raukeamissäännöksen ei tulisi soveltua sellaisiin sopimuksiin, joiden pääasiallisena sisältönä on myöntää loppukäyttäjälle oikeus valmistaa teoskappale ohjelmasta sen käyttämistä varten. Kyse olisi siten tosiasiallisesti käyttöoikeuden luovutuksesta.

Korkein oikeus johti Tulokkaan mielipiteeseen vastakkaisia perusteluita EU-oikeuden periaatteista ja kansallisen oikeuden tulkintaa koskevista rajoituksista. EUT on oikeuskäytännössään katsonut, että perustamissopimuksen määräyksiin perustuvaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta saa rajoittaa ainoastaan siltä osin kuin se koskee tekijänoikeudellisten

yksinoikeuksien ydinsisältöä.¹¹¹ Tämän periaatteen mukaan levittämisoikeus raukeaa, kun teoskappale on saatettu markkinoille oikeudenhaltijan suostumuksella. Tekijänoikeudellisten yksinoikeuksien ydinsisältö rajoittuu oikeudenhaltijan suostumuksella tehtyyn ensimmäiseen luovutukseen, eikä oikeudenhaltijan tulisi voida rajoittaa tavaroiden vapaata liikkuvuutta valvomalla tuotteiden vaihdantaa enää tämän jälkeen. Korkein oikeus tulkitsi EUT:n ratkaisukäytäntöä ja perustamissopimusten periaatteita siten, että luovutuksen tosiasialliselle merkitykselle on annettava sopimuksen muodollista sisältöä suurempi painoarvo.

Tuomiossa otettiin myös kantaa A:lta ohjelmakappaleita ostaneiden asemaan. Ensimmäkin korkein oikeus linjasi, etteivät vastaajan asiakkaat saaneet ohjelmakappaleita haltuunsa tekijänoikeuslain vastaisesti, sillä levitysoikeus oli rauennut. Ohjelmien laillisesti hankkineilla on TekijäL:n mukaan oikeus valmistaa ohjelmasta sellaiset kappaleet, jotka ovat tarpeen ohjelman käyttämiseksi aiottuun tarkoitukseen. Hallituksen esityksen mukaan säännös soveltuu myös tilanteisiin, joissa oikeudenhaltijan ja ohjelmakappaleen omistajan välillä ei ole nimenomaista sopimusta.¹¹² Siten A:n asiakkaat saivat laillisesti käyttää ostamiaan ohjelmia, vaikka osassa ohjelmakappaleiden luovutuksia ei ollutkaan mukana lisenssisopimusta.

3.3.3 Tapauksen pohdintaa oikeuskirjallisuudessa

Oesch ja Vesala luokittelevat ohjelmalisenssin niin sanotuksi *sekatyyppiseksi käyttöoikeussopimukseksi*, joka sisältää käyttöoikeuden luovutuksen lisäksi muitakin elementtejä.¹¹³ Sekatyyppisen sopimuksen kohdalla joudutaan usein pohtimaan; sovelletaanko yhden sopimustyyppin lakia vai tulisiko sovellettavaksi useampia normeja.¹¹⁴ Sopimuksessa, jossa käsitellään puhtaasti käyttöoikeuden luovutusta, tulee sovellettavaksi sopimusoikeudelliset normit. Levitysoikeuden raukeamista ja tekijänoikeuden loukkausta

¹¹¹ Ks. 78/70 Deutsche Grammophon v Metro, perustelujen kohta 11.

¹¹² HE 161/1990, s. 53.

¹¹³ Oesch – Vesala 2004, s. 266. ks. myös Vedenkangas 2002, s. 864–865.

¹¹⁴ Halila – Hemmo 2008, s. 23.

koskee puolestaan tekijänoikeudelliset normit.¹¹⁵ Tapauksessa sekä enemmistön että vähemmistön tavoitteena oli tulkita luovutuksen tosiasiallista luonnetta, joka lopulta määrittelee levitysoikeuden raukeamissäännön soveltumisen. Tarkasteltavia lisenssisopimuksia oli mahdollista tulkita ainakin kahdella tavalla.

Ensinnäkin sopimukset oli mahdollista mieltää *absorptiteorian* mukaisesti yhdeksi saumattomaksi kokonaisuudeksi, johon sisältyy lisenssi ja levyke oheismateriaaleineen. Tällöin sopimuksen tyyppi määriteltäisiin pääsuorituksen perusteella ja kaikkiin velvoitteisiin sovellettaisiin pääsuorituksen mukaisia normeja.¹¹⁶ Tapauksessa lisenssisopimusten pääsuoritus oli käyttöoikeuden luovutus. Mikäli lisenssisopimuksia olisi tulkittu absorptiteorian mukaisesti, sopimusten muut elementit olisi mielletty ainoastaan pääsuoritusta palveleviksi. Pääsuoritusta korostamalla korkein oikeus olisi voinut päätyä siihen lopputulokseen, että kyse olisi tosiasiallisesti ollut ainoastaan käyttöoikeuden luovutuksesta. Oikeusneuvos Tulokkaan eriävässä mielipiteessä oli absorptiteorian mukaisia piirteitä.¹¹⁷

Toiseksi sopimuksien suoritusvelvollisuudet voi *kombinaatioteorian* mukaisesti pitää toisistaan erillään. Kuhunkin suoritusvelvollisuuteen sovellettaisiin oman sopimustyyppin normeja. Korkein oikeus vaikuttaisi tehneen ratkaisun kombinaatioteorian mukaisilla perusteluilla: sopimuksessa luovutettiin käyttöoikeus ohjelmaan ja omistusoikeus ohjelmakappaleeseen.¹¹⁸ Lopullisessa ratkaisussa sopimuksia tulkittiin osa-alueittain antamatta käyttöoikeuden luovutukselle sopimuksen muita elementtejä syrjäyttävää painoarvoa.

Kulmala on ennen korkeimman oikeuden ratkaisua todennut, että levitysoikeuden raukeamisella olisi ohjelmien osalta melko rajallinen merkitys, sillä oikeudenhaltijalla olisi yhä yksinoikeus kappaleiden valmistamiseen. Näin ollen pelkkä ohjelman omistusoikeus ei vielä itsessään oikeuttaisi ohjelman käyttämiseen. Kulmalan mukaan lisenssisopimus olisi

¹¹⁵ Sorvari 2003, s. 4.

¹¹⁶ Absorptio- ja kombinaatioteoriasta ks. Halila – Hemmo 2008, s. 23–25.

¹¹⁷ Oesch – Vesala 2004, s. 265–267.

¹¹⁸ Ibid. s. 265–267.

aina erottamaton osa ohjelman luovutusta, eikä ohjelmia voisi siksi kaupallistaa irtaimen esineen tavoin. Ennen korkeimman oikeuden ratkaisua TekijäL 25 j §:n suhde levitysoikeuden raukeamiseen ja ohjelmakappaleen edelleenluovutukseen oli epäselvä. Ratkaisu selvensi sitä, että ohjelmakappaleen hankkiminen ja käyttäminen olisi mahdollista käyttöoikeuden kanssa tai ilman.¹¹⁹

Lisäksi korkein oikeus selvensi TekijäL 25 j §:n ”laillisesti hankkineen henkilön” määritelmää. Ratkaisussa A:n asiakkaiden katsottiin olevan ohjelman laillisesti hankkineita henkilöitä, jos ohjelmakappaleiden levitysoikeus oli rauennut. Tapauksen valossa ohjelman laillisesti hankkinut saa tehdä käyttöä edellyttämät kappaleet, vaikka hän ei olisikaan tehnyt lisenssisopimusta oikeudenhaltijan kanssa. Oikeudenhaltija ei voi sulkea sopimuksella pois levitysoikeuden raukeamista ja luovutuksensaajalla on 25 j §:n mukaisesti oikeus kappaleiden valmistamiseen ilman lisenssisopimustakin.

Seuraavassa luvussa tarkastellaan EUT:n vuonna 2012 antamaa ratkaisua, jossa käsitellään hyvin vastaavanlaisia kysymyksiä. Erona kuitenkin, että kyse on ohjelmien digitaalisen jakelun vaikutusten tulkinnasta. Molemmat tuomioistuimet ovat päätyneet vastaavanlaiseen lopputulokseen niiden kysymysten osalta, jotka ovat tapauksissa samoja.

¹¹⁹ Kulmala 2003, s. 39–46.

4 UsedSoft v Oracle

4.1 Tapauksen tausta

UsedSoft-tapauksessa EUT antoi merkittävän linjauksen levitysoikeuden digitaalisesta raukeamisesta. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, käyttöoikeus ei ole sellaisenaan edelleenluovutettavissa ilman oikeudenhaltijan lupaa, eikä siihen myöskään päde levitysoikeuden raukeaminen.¹²⁰ Ohjelman digitaalinen edelleenmyynti ei teknisesti ottaen sisällä ohjelmakappaleen luovutusta, vaan käyttöoikeuden siirron, jonka avulla lisenssikoodin haltija voi ladata itselleen oman kappaleensa. Tältä osin voisi todeta, että EUT priorisoi ratkaisussa sopimuksen tosiasiallista luonnetta teknisten seikkojen edelle. Lisäksi ratkaisu selventää ohjelmia koskevan erityissäätelyn suhdetta muuhun tekijänoikeudelliseen sääntelyyn.

Tapauksessa merkittävä ohjelmien kehittäjä ja jakelija, Oracle, haastoi saksalaisen yrityksen, UsedSoft, ohjelmalisenssien edelleenmyynnistä. Oraclen liiketoimintaan kuului ohjelmakappaleiden tarjoaminen ladattavaksi suoraan sen omilta verkkosivuilta. Ladattuun ohjelmaan sai ajallisesti rajoittamattoman käyttöoikeuden lisenssisopimuksella. Lisenssisopimuksen ehdoissa kiellettiin käyttöoikeuden edelleenluovutus. UsedSoftin toiminta perustui ohjelmien käyttöoikeuslisenssien edelleenmyyntiin. UsedSoft ei siis varsinaisesti siirtänyt ohjelmakappaleita asiakkailleen, vaan sen asiakkaat latsivat ostamallaan lisenssillä ohjelman suoraan Oraclen kotisivuilta.¹²¹

Oracle vaati Saksan tuomioistuimessa nostamassa kanteessaan, että UsedSoft määrättäisiin lopettamaan lisenssien edelleenmyyminen. Sekä alioikeus että muutoksenhakutuomioistuin olivat tapauksessa Oraclen kannalla. UsedSoft teki valituksen Bundesgerichtshofiin (BGH)¹²², joka pyysi ennakkoratkaisua EUT:lta. Ennakkoratkaisupyynnössä esitettiin kolme kysymystä:

¹²⁰ Käyttöoikeus tarkoittaa käytännössä kopiointioikeutta, joka on yksinoikeuden piirissä. Tällaista rajoitettua tekijänoikeutta ei saa luovuttaa edelleen ilman oikeudenhaltijan nimenomaista suostumusta.

¹²¹ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp ECLI:EU:C:2012:407 perustelukappaleet 20-27.

¹²² Bundesgerichtsof on liittovaltion tuomioistuin ja yksi Saksan viidestä korkeimmasta oikeudesta.

” 1) Onko henkilö, joka voi vedota tietokoneohjelman kappaleen levitysoikeuden raukeamiseen, direktiivin 2009/24 5 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu ’tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö’?”

2) Siinä tapauksessa, että ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, raukeaako oikeus tietokoneohjelman kappaleen levittämiseen direktiivin 2009/24 4 artiklan 2 kohdan – – mukaan silloin, kun sen hankkinut henkilö on oikeudenhaltijan suostumuksella valmistanut kappaleen lataamalla ohjelman internetistä tallennusalustalle?

3) Siinä tapauksessa, että myös toiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, voiko myös se, joka on hankkinut ’käytetyn’ ohjelmistolisenssin vedota kappaleen valmistamiseksi ’tietokoneohjelman laillisesti hankkineena henkilönä’ direktiivin 2009/24 5 artiklan 1 kohdan ja 4 artiklan 2 kohdan – – mukaan siihen, että levitysoikeus ensimmäisen hankkijan oikeudenhaltijan suostumuksella internetistä tallennusalustalle lataamaan tietokoneohjelman kappaleeseen on rauennut, kun ensimmäinen hankkija on hävittänyt tietokoneohjelman kappaleensa tai ei enää käytä sitä?”¹²³

Ratkaisussaan EUT ottaa ensin tarkasteltavakseen toisen kysymyksen siitä, raukeaako oikeus ohjelman levittämiseen tietokoneohjelmadirektiivin mukaan, kun ohjelmakappale on ladattu oikeudenhaltijan suostumuksella internetistä. Vastattuaan toiseen kysymykseen EUT ottaa tarkasteltavakseen ensimmäisen ja kolmannen kysymyksen yhdessä. Näissä kysymyksissä on kyse ensinnäkin siitä, kuka on ”tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö”. Toiseksi onko lisenssi siirrettävissä niin, että luovutuksensaaja saa valmistaa ohjelmasta oman kappaleensa silloin, kun edelleenmyyjä on hankkiutunut eroon omasta kappaleestaan. Seuraavaksi tarkastellaan EU-tuomioistuimen vastauksia kysymyksiin tässä samassa järjestyksessä.

4.2 EU-tuomioistuimen näkemys digitaalisesta raukeamisesta

Ensimmäiseksi tuomioistuin tarkastelee kysymystä levitysoikeuden raukeamisesta, josta säädetään tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa:

”Kun oikeudenhaltija tai joku muu hänen suostumuksellaan on ensimmäisen kerran *myynyt* tietokoneohjelman kappaleen yhteisössä, oikeudenhaltijan oikeus

¹²³ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp ECLI:EU:C:2012:407 perustelukappale 34.

kyseisen kappaleen levittämiseen yhteisössä raukeaa, lukuun ottamatta oikeutta valvoa ohjelman tai sen kappaleen vuokraamista edelleen.”

BGH keskittyy kysymyksessään siihen, koskeeko yllä oleva sääntö myös internetistä ladattuja ohjelmia. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan artiklaa voidaan tulkita usealla tavalla. Ensimmäinen vaihtoehto olisi, että levitysoikeus raukeaisi silloin, kun oikeudenhaltija myöntää ostajalle luvan valmistaa ohjelmasta kappaleen riippumatta siitä, millaista jakelukanavaa ohjelman toimittamisessa käytettäisiin. Tulkinta keskittyisi siten myynniksi luokitellun oikeustoimen oikeudelliseen seuraamukseen – ei ohjelmiston aineellisuuden kysymykseen. Toinen vaihtoehto olisi tulkita lainkohtaa analogisesti olettaen, että lainsäätäjä on tahattomasti jättänyt huomioimatta uuden jakelumuodon. Kolmannen vaihtoehdon mukaan levitysoikeus ei raukeaisi, sillä säännös soveltuisi ainoastaan ohjelmien fyysisten kappaleiden levittämiseen.¹²⁴

Tapauksen taustoista EUT ensinnäkin toteaa, että Oracle on saattanut ohjelmakappaleita asiakkaidensa saataville, internetistä ladattavaksi, unionin alueella.¹²⁵

Tietokoneohjelmadiirektiivissä erotetaan selkeästi toisistaan myynti ja vuokraaminen, joista vain ensiksi mainittuun soveltuu raukeamisen periaate. Siten EUT päätyi ratkaisemaan ensimmäiseksi, voidaanko ohjelman lataamista internetistä ja lisenssisopimuksen tekemistä pitää sellaisena tilanteena, jossa joku on myynyt ohjelmakappaleen ensimmäisen kerran.

EUT päätyi tulkitsemaan myynnin käsitettä unionin itsenäisenä ja yhtenäisesti sovellettavana käsitteenä.¹²⁶ Myynnin määritelmän täyttää sopimus ”*jolla henkilö luovuttaa vastikkeellisesti toiselle henkilölle omistusoikeutensa hänelle kuuluvaan aineelliseen tai aineettomaan omaisuuteen.*” EUT korosti myynnin edellytysten täyttymisessä sitä, että sopimuksen seurauksena omistusoikeus kappaleeseen siirtyy toiselle henkilölle. Samassa yhteydessä tuomioistuin totesi, että myös vastikkeeton luovutus johtaa levitysoikeuden raukeamiseen.

¹²⁴ Ibid. perustelukappale 32.

¹²⁵ Ibid. perustelukappale 37.

¹²⁶ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp ECLI:EU:C:2012 perustelukappaleet 39–40: unionin oikeuskäytännössä on vakiintunut yhdenvertaisuusperiaatteen edellyttämä käytäntö, että säännöksen sanamuodolle, joka ei velvoita jäsenvaltiota antamaan sisällölle tarkempaa merkitystä, on annettava koko unionissa yhdenmukaisesti sovellettava merkitys.

Tämä johtuu siitä, että myös tällaisessa tilanteessa oikeudenhaltijalla on ollut mahdollisuus saada kompensatio tehdystä luovutuksesta.¹²⁷ Perustelut ilmentävät palkkioiteorian kiinteää yhteyttä levitysoikeuden raukeamisen soveltamiseen.

Oraclen oman näkemyksen mukaan sen toiminnassa ei ollut kyse ohjelmakappaleiden myymisestä. Se väitti, että ohjelman tarjoamista ladattavaksi verkkosivuilta ja lisenssisopimuksen tekemistä ladatun ohjelman käyttöönoton yhteydessä olisi pidettävä kahtena erillisenä tapahtumana. Asiakkaat pystyivät lataamaan ohjelman ilmaiseksi laitteilleen, mutta vasta sen käyttäminen edellytti käyttöoikeuslisenssin tekemistä. Lisenssillä myönnettiin Oraclen mukaan ainoastaan ajallisesti rajoittamaton, edelleenluovutuskelvoton ja yksinoikeutta sisältämätön käyttöoikeus ohjelmistoon. Näin omistusoikeutta ohjelmakappaleeseen ei olisi missään kohtaan siirtynyt.¹²⁸

EUT oli Oraclen kanssa eri mieltä, sillä ohjelmakappaleen lataamista ja käyttöoikeuslisenssin tekemistä ei voinut kyseisellä tavalla erottaa toisistaan. Syynä tällaiselle tulkinnalle on, ettei ohjelmakappaleen lataamisesta hyötyisi mitään, jos sitä ei voisi myös käyttää. Näin ollen ohjelman lataamista ja käyttöoikeuslisenssin tekemistä tulisi tarkastella toisistaan erottamattomana kokonaisuutena. Se että Oracle myönsi lisenssin kertamaksua vastaan rajoittamattomaksi ajaksi, merkitsi EUT:n mukaan tosiasiaa myyntiä ja omistusoikeuden siirtymistä ohjelmakappaleen osalta. Tuomioistuin katsoi lisäksi vastikkeen vastaavan ohjelmakappaleen taloudellista arvoa, mikä puhuisi omistusoikeuden siirtymisen puolesta.¹²⁹

Tuomioistuin vielä korostaa näkemystään siitä, ettei myynnin määritelmän täyttymisen kannalta ole merkitystä sillä, onko ohjelmia levitetty internetin välityksellä vai fyysistä tallennusalustaa hyödyntämällä. Yhtä lailla ohjelman lataaminen fyysiseltä alustalta ja lisenssisopimuksen tekeminen muodostavat toisistaan erottamattoman kokonaisuuden. EUT totesi, että myymistä tulisi tulkita laajasti niin, ettei erotusta tehtäisi pelkän jakelumuodon perusteella. Mikäli käyttöoikeus on myönnetty rajoittamattomaksi ajaksi ohjelmakappaleen

¹²⁷ Ibid. perustelukappaleet 39–42 ja 72. Tietokoneohjelmadiirektiivissä raukeamisen edellytykseksi on säädetty ainoastaan myynti. Tietoyhteiskuntadiirektiivissä raukeaminen on sidottu myyntiin tai muuhun omistusoikeuden luovutukseen.

¹²⁸ Ibid. perustelukappale 43.

¹²⁹ Ibid. perustelukappaleet 44–46.

taloudellista arvoa vastaavaa vastiketta vastaan, omistusoikeuden tulisi siirtyneen. Jos näin ei olisi, raukeamissäännöksestä tulisi merkityksetön. Levitysoikeuden raukeamista ei pitäisi voida kiertää ainoastaan nimeämällä sopimus lisenssisopimukseksi kauppasopimuksen sijaan. Yllä olevin perusteluin EUT katsoi tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetun ensimmäisen myynnin toteutuneen ja levitysoikeuden rauenneen.¹³⁰

Komission kannan mukaan levitysoikeuden raukeaminen edellyttäisi sitä, että ohjelma sisältyisi aineelliseen esineeseen.¹³¹ Perusteena oli tietoyhteiskuntadirektiivin 28 resitaali.¹³² Lisäksi Komissio katsoi, että Oracle tarjosi palveluja, joihin tietoyhteiskuntadirektiivin 29 resitaalin mukaisesti ei sovellu levitysoikeuden raukeaminen. Komission mukaan internetin välityksellä tapahtuva ohjelmien jakelu olisi katsottava tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaiseksi välittämiseksi, johon raukeaminen ei sovellu.¹³³

EUT oli eri mieltä Komission kaikkien väitteiden kanssa. Tietoyhteiskuntadirektiivissä nimenomaisesti säädetään, ettei sillä ole vaikutusta tietokoneohjelmadirektiivin säädöksiin.¹³⁴ EUT:n mukaan tietokoneohjelmadirektiivi on *lex specialis* suhteessa tietoyhteiskuntadirektiiviin. Siten ei olisi merkitystä, vaikka tapauksessa arvioitava toiminta määriteltäisiinkin tietoyhteiskuntadirektiivissä välittämiseksi.¹³⁵

¹³⁰ Ibid. perustelukappaleet 47-49 ja 72.

¹³¹ Samaa kantaa edustivat Italian, Ranskan, Espanjan ja Irlannin hallitukset, jotka olivat tapauksessa välintulijoina.

¹³² ”Tekijänoikeuden suojaan sisältyy yksinoikeus valvoa *aineelliseen tuotteeseen sisällytetyn teoksen levitystä*. Yhteisössä tapahtuva teoksen alkuperäiskappaleen tai sen jäljennösten ensimmäinen myynti, jonka oikeudenhaltija itse suorittaa tai joka suoritetaan hänen suostumuksellaan, johtaa sen oikeuden sammumiseen, joka mahdollistaa yhteisössä tapahtuvan kohteen jälleenmyyntivalvonnan.”

¹³³ 3 artikla 1 kohta: ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että tekijöillä on yksinoikeus sallia tai kieltää teostensa langallinen tai langaton välittäminen yleisölle, mukaan lukien teosten saattaminen yleisön saataviin siten, että yleisöön kuuluvilla henkilöillä on mahdollisuus saada teokset saataviinsa itse valitsemastaan paikasta ja itse valitsemanaan aikana.”

¹³⁴ 1 artikla 2 kohdan a alakohta: ”Muissa kuin 11 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa tämä direktiivi ei aiheuta muutoksia eikä millään tavoin vaikuta voimassa oleviin yhteisön säädöksiin, jotka koskevat: a) tietokoneohjelmien oikeudellista suojaa;”

¹³⁵ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp ECLI:EU:C:2012 perustelukappale 51.

Lisäksi EUT katsoi, että vaikka tietoyhteiskuntadirektiiviä sovellettaisiinkin tapauksessa, Oraclen toiminta tulkittaisiin silti levittämiseksi. Olennaista tässä johtopäätöksessä on se, että myynti on tapahtunut ja omistusoikeus on siirtynyt. Levittämisen ja välittämisen kriteerien osalta tulisi hakea tulkintaa WCT-sopimuksesta, sillä tietoyhteiskuntadirektiivissä, jolla WCT-sopimus on toimeenpantu, ei sisälly tällaista kriteeristöä.¹³⁶ WCT-sopimuksen levitysoikeutta käsittelevän 6 artiklan 1 kohdan mukaan:

”Kirjallisten ja taiteellisten teosten tekijöillä on yksinoikeus sallia alkuperäisten teostensa ja niiden kopioiden saattaminen yleisön saataviin *myymällä tai luovuttamalla omistusoikeus muulla tavoin.*”

Tietoyhteiskuntadirektiiviä on tulkittava mahdollisimman laajasti WCT-sopimuksen mukaisesti, mistä johtuu, että Oraclen ja UsedSoftin välillä toteutunut omistusoikeuden luovutus täyttäisi selvästi levittämisen kriteerit myös tietoyhteiskuntadirektiivin mukaan. Näin ollen EUT katsoi, että vaikka tapauksessa sovellettaisiinkin tietoyhteiskuntadirektiiviä tietokoneohjelmadirektiivin sijaan, tulkinta johtaisi joka tapauksessa levittämisen määritelmään.

Sekä komission että Oraclen esittämän tulkinnan mukaan myös tietokoneohjelmadirektiiviä sovellettaessa tekijänoikeuden raukeaminen koskisi ainoastaan aineellisia kappaleita. Tämä johtuisi tietokoneohjelmadirektiivin raukeamissäännöksen sanamuodosta. Tältä osin EUT esittää kolme huomiota. Ensinnäkin raukeamissäännöksen sanamuoto ei edellytä ohjelmakappaleelta aineellista olomuotoa. Itse asiassa säännös ei tee minkäänlaista erottelua aineettomuuden ja aineellisuuden välillä. Tämä seikka puhuu sen puolesta, ettei lainsäätäjällä ole edes tarkoittanut säännöstä soveltumaan ainoastaan aineellisessa muodossa oleviin ohjelmiin. Toiseksi 1 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”direktiivin mukainen suoja koskee kaikkia tietokoneohjelman eri ilmaisumuotoja.” Kolmanneksi direktiivin perusteluissa ”tietokoneohjelmalla tarkoitetaan missä tahansa muodossa olevia ohjelmia, laitteistoon sisältyvät ohjelmat mukaan lukien.”¹³⁷ Näin ollen lainsäätäjän tahto ulottaa direktiivin

¹³⁶ Tietoyhteiskuntadirektiivissä levittämisestä säädetään 4 artiklassa ja välittämisestä 3 artiklassa.

¹³⁷ Tietokoneohjelmadirektiivin resitaali 7.

säännökset niin aineellisessa kuin aineettomassakin muodossa oleviin ohjelmakappaleisiin on selkeästi nähtävissä.¹³⁸

Lisäksi EUT painottaa, ettei jakelumuodolla ole taloudellisesta näkökulmasta mitään eroa. Siten eri jakelumuotoja on kohdeltava yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti. Olisi myös toimivien markkinoiden kannalta ongelmallista, jos internetin kautta ohjelmakappaleita tarjoavalla olisi keinot kontrolloida jo kertaalleen myytyjen kappaleiden edelleenmyyntiä. Tekijänoikeuden ydinsisällön tarkoituksena on turvata oikeudenhaltijan mahdollisuus saada kompensatio aikaansaannoksestaan ensimmäisen myynnin yhteydessä. Levitysoikeuden raukeaminen on sisällytetty lakiin tarkoituksenmukaiseksi rajaukseksi, jonka kohdalla yksinoikeuden tarkoituksen voidaan katsoa täyttyneeksi.¹³⁹

4.3 Ohjelman laillisesti hankkinut henkilö ja toisintamisoikeus

BGH halusi selvittää ensimmäisellä ja kolmannella kysymyksellään ensinnäkin, onko käytetyn lisenssin ostaja 'tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö' silloin, kun levitysoikeus on rauennut kyseisen ohjelmakappaleen osalta. Toiseksi onko tällaisella henkilöllä oikeus tehdä tarvitsemansa kappaleet käyttötarkoituksen mukaista hyödyntämistä varten.

Tietokoneohjelmadirektiivin mukaan oikeudenhaltijan yksinoikeuksiin kuuluu "tietokoneohjelman tai sen osan toisintaminen millä tavoin ja missä muodossa tahansa."¹⁴⁰ Tähän kuuluu kuitenkin poikkeus, jonka mukaan ohjelman toisintamiseen ei tarvitse oikeudenhaltijan suostumusta, "jotta tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö voi käyttää ohjelmaa aiotun tarkoituksen mukaisesti."¹⁴¹ Yksinoikeudesta poikkeamisen edellytyksenä on, että ohjelmistoa toisintaa ohjelman laillisesti hankkinut henkilö ja ettei toisin ole nimenomaisesti sovittu.

¹³⁸ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp. ECLI:EU:C:2012 perustelukappaleet 55–59.

¹³⁹ Ibid. perustelukappaleet 62–63.

¹⁴⁰ Tietokoneohjelmadirektiivin 4 artikla 1 kohta a alakohta.

¹⁴¹ Tietokoneohjelmadirektiivin 5 artikla 1 kohta.

BGH:n oman näkemyksen mukaan Oraclen lisenssisopimuksessa ollut käyttöoikeuden luovutuksen kieltävä ehto on sitova, eikä UsedSoftin asiakkaita voitu pitää ohjelmakappaleen laillisesti hankkineina henkilöinä. Ehtoa rikkomalla UsedSoft ja sen asiakkaat olisivat loukanneet Oraclen yksinoikeutta toisintamiseen silloin, jos levitysoikeus ei olisi missään kohtaa rauennut. Kuitenkin BGH:n mukaan sellaista, joka voisi vedota levitysoikeuden raukeamiseen, olisi pidettävä ohjelmakappaleen laillisesti hankkineena henkilönä. Tämä olisi perusteltavissa siten, ettei raukeamisäännöksellä olisi muuten merkitystä. Näin ollen BGH:n omankin tulkinnan mukaan pääasian ratkaisuun vaikutti ensisijaisesti kysymys levitysoikeuden raukeamisesta.¹⁴²

EUT vastasi kysymykseen siltä osin samoin, että levitysoikeuden rauettua UsedSoftin asiakkaat olivat ohjelman laillisesti hankkineita henkilöitä, joilla oli ohjelmakappaleen toisintamisoikeus. Levitysoikeuden raukeamisesta seuraa, ettei oikeudenhaltija voi kieltää ohjelmakappaleen edelleenmyyntiä sopimuksella. Lisäksi tietokoneohjelmadirektiivin perusteluissa todetaan, ettei laillisesti hankitun ohjelmakappaleen käyttöä voi kieltää sopimuksella. Näin ollen ohjelman laillisesti hankkineella on oikeus toisintaa ohjelmakappaleen tarkoituksenmukaista käyttöä varten. Laillisesti hankkineen henkilön käsite ei siis rajaudu ainoastaan suoraan oikeudenhaltijan kanssa sopimussuhteessa olevaan ostajaan. Muuten oikeudenhaltija voisi estää kaikkien sellaistenkin ohjelmakappaleiden käytön, joiden osalta levitysoikeus on rauennut.¹⁴³

Lopuksi EUT palasi vielä digitaaliseen levittämiseen liittyvään ohjelmakappaleen ja lisenssin erillisyyden sekä uusien ohjelmakappaleiden syntyminen ongelmaan. Kuten aiemmin on todettu, ohjelmakappaleen tarjoaminen ladattavaksi ja lisenssisopimuksen tekeminen katsottiin muodostavan jakamattoman kokonaisuuden – myynnin. EUT totesi, että käyttöoikeuslisenssin myyminen tällaisessa tapauksessa rinnastuu ohjelmakappaleen myymiseen. Lisenssin uusi ostaja eli ”laillisesti hankkinut henkilö” voi ladata ohjelmasta oman kappaleensa oikeudenhaltijan sivuilta, sillä tämä lukeutuu ohjelman käyttämiseen liittyväksi tarpeelliseksi toiminnaksi. Edellytyksenä on kuitenkin, että ohjelman myyjä poistaa

¹⁴² C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp. ECLI:EU:C:2012 perustelukappaleet 28–30.

¹⁴³ Ibid. perustelukappaleet 76–83. Ks. Lisäksi tietokoneohjelmadirektiivin 13 perustelukappale.

oman kappaleensa, jolloin kappaleiden määrä pysyy samana. EUT:n mukaan on hyväksyttävää, että oikeudenhaltija luo teknologisia ratkaisuja sen takaamiseksi, että myyjän kappaleesta tulee käyttökelvoton myynnin jälkeen.¹⁴⁴

4.4 Ratkaisun pohdintaa

EUT:n ratkaisu sisälsi useita merkittäviä linjanvetoja ohjelmia koskevasta sääntelystä ja levitysoikeuden raukeamisesta. Ensinnäkin tapauksessa sopimuksen tosiasialliselle sisällölle annettiin muodollista sisältöä suurempi painoarvo. EUT määritteli myynnin käsitteen ja tulkitsi sitten sopimusta sen tosiasiallisen luonteen mukaan. Ratkaisun myötä ohjelmistotoimittajien on kiinnitettävä tarkemmin huomiota siihen, että sopimusehdot vastaavat todelliselta luonteeltaan käyttöoikeuden luovuttamista. Käyttöoikeuden luovuttamiseksi luokittelu edellyttäisi lisenssiltä siis ajallista rajausta ja lisäksi tulisi välttää ohjelman taloudellista arvoa vastaavan hinnan perimistä yhdellä kertaa.¹⁴⁵ Euroopassa valittu kanta eroaa Yhdysvalloissa valitusta lähestymistavasta, mikä ilmenee Vernor v. Autodesk -tapauksesta.¹⁴⁶ Siinä vastaavanlaisen lisenssisopimuksen tulkinnassa annettiin merkitystä sille, että sopimus oli muodollisesti määritelty lisenssisopimukseksi myyntisopimuksen sijaan.

Toiseksi EUT kumosi jo pitkään ja laajasti vallinneen käsityksen siitä, että levitysoikeuden raukeamisen soveltaminen edellyttäisi ohjelman kappaleen kiinnittämistä fyysiselle tallennusalustalle. EUT teki myynnin määritelmän, jonka merkityksellisyys ei rajaudu pelkästään ohjelmistoalalle. Sen mukaan omistusoikeuden voi luovuttaa aineelliseen tai aineettomaan omaisuuteen. Ratkaisu mahdollisti ohjelmien kohdalla niin sanotun levitysoikeuden digitaalisen raukeamisen, jonka englanninkielinen vastine on 'digital exhaustion'. Ratkaisua ennen ohjelmistotoimialalla oli vallinnut käsitys siitä, että raukeamista voisi

¹⁴⁴ Ibid. perustelukappaleet 84–87.

¹⁴⁵ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 514–517: "A rightsholder could potentially limit the scope for resale by licensing their software for a fixed period – perhaps of ten years, –."

¹⁴⁶ Vernor v. Autodesk, Inc. -621 F.3d 1102 (9th Cir. 2010).

kiertää jakelemalla ohjelmaa digitaalisesti ja sisällyttämällä lisenssiehtoihin edelleenluovutuskiellon.¹⁴⁷

On huomattava, ettei UsedSoftin asiakkaat saaneet luovutuksen digitaalisen luonteen vuoksi itselleen varsinaisesti ohjelmakappaletta, vaan he lasivat omansa Oraclen internet-sivuilta. Teknisesti heille siis luovutettiin ohjelman käyttöoikeus, eikä ohjelmakappale vaihtanut missään kohtaa omistajaa. Kuten aiemmin on käynyt ilmi, levitysoikeuden raukeaminen edellyttää kappaleen omistusoikeuden siirtymistä. Käyttöoikeutta ei lähtökohtaisesti voi sellaisenaan luovuttaa edelleen ilman oikeudenhaltijan nimenomaista suostumusta, eikä levitysoikeus voi raueta pelkän käyttöoikeuden myöntämisen seurauksena. EUT kuitenkin tulkitsi tapausta niin, että kaikki olosuhteet yhdessä merkitsivät ohjelmakappaleen omistusoikeuden siirtymistä.

Lisenssin luovutus rinnastettiin UsedSoft-tapauksessa ohjelmakappaleen luovutukseen. Tulkintaan vaikutti kokonaisuusarviointi sopimuksen tosiasiallisesta luonteesta. Ratkaisu edustaa näkökulmaa, jonka mukaan luovutuksen luonnetta ei tulisi tulkita pelkästään teknisten seikkojen tai sopimuksen nimeämisen perusteella. Tapauksesta ei voida myöskään tehdä päätelmää, että lisenssin myöntäminen johtaisi aina levitysoikeuden raukeamiseen tai että lisenssi olisi kaikissa tilanteissa luovutettavissa edelleen.

Aineellisuusvaatimusta käsitellessään EUT samalla selvensi tietokoneohjelmadirektiivin lex specialis -asemaa suhteessa tietoyhteiskuntadirektiiviin. Tietoyhteiskuntadirektiivi soveltuu ohjelmiin vain sellaisten kysymysten osalta, joita ei käsitellä tietokoneohjelmadirektiivissä. Näin ollen ohjelmat eroavat digitaalisen levitysoikeuden raukeamisen osalta muista teoksista. EUT:n tapauksessa ottama kanta levitysoikeuden digitaalisesta raukeamisesta tietoyhteiskuntadirektiiviä sovellettaessa pitää sisällään konfliktin. Myynnille annettu laaja merkitys käsittää aineellisen ja aineettoman omaisuuden. Toisaalta tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluissa levitys on nimenomaisesti sidottu koskemaan vain aineellisia kappaleita. EUT:n myöhempi ratkaisukäytäntö näyttää ottaneen UsedSoft-ratkaisuun nähden erilaisen kannan silloin, kun kyse on muista teoksista ja tietoyhteiskuntadirektiivin soveltamisesta. EUT:n

¹⁴⁷ Rowland – Kohl – Charlesworth 2017, s. 514–517.

antamassa Tom Kabinet -ratkaisussa nimittäin päädyttiin ratkaisuun, jonka mukaan levitysoikeuden raukeaminen ei koske e-kirjoja.¹⁴⁸ Ratkaisussa todettiin, että digitaalinen raukeaminen soveltuisi ainoastaan ohjelmiin, sillä muiden teosten luonne on ratkaisevasti erilainen.

Lisäksi on huomionarvoista, että ratkaisu antoi tulkinta-apua luvussa 2.4.2 käsitellyyn TekijäL 25 j § 1 momentin tahdonvaltaisuuteen: säännös olisi tahdonvaltainen – kunnes levitysoikeus raukeaa. Ratkaisun perusteella omistusoikeuden luovuttamisen jälkeen oikeudenhaltija ei voi enää kieltää tarpeellisten kappaleiden valmistamista. Muutoin levitysoikeuden raukeamisen tarkoitus ei toteutuisi. Siksi voidaan tehdä päätelmä, että säännös on tarkoitettu soveltumaan ensisijaisesti käyttöoikeuden luovutustilanteisiin. Ohjelmien kohdalla levitysoikeuden raukeaminen johtaa myös kappaleiden valmistusoikeuden osittaiseen raukeamiseen tältä osin.

Lopuksi voidaan summata, että UsedSoft-ratkaisun perusteella levitysoikeus raukeaa kaikkien seuraavien edellytysten täytyessä: 1) ohjelman kappale on myyty oikeudenhaltijan suostumuksella yhteisössä, 2) oikeudenhaltija on myöntänyt ajallisesti rajoittamattoman käyttöoikeuden ja 3) oikeudenhaltijalla on ollut mahdollisuus saada luovutuksesta ohjelmakappaleen taloudellista arvoa vastaava korvaus. Lisäksi ohjelman luovutus on laillinen vain, jos ohjelmakappaleen edelleenluovuttaja on poistanut oman kappaleensa tai tehnyt siitä käyttökeltottoman.¹⁴⁹ EUT otti tapauksessa kantaa ainoastaan siihen, että levitysoikeus oli sammunut, eikä levittämistä voida silloin rajoittaa sopimuksella. Vaikka

¹⁴⁸ C-263/18, 52–56 ja 71–72 kohdat. Ratkaisussa huomioidaan UsedSoft-tapauksessa tehty tulkinta levitysoikeuden digitaalisen raukeamisen soveltumisesta myös tietoyhteiskuntadirektiivin mukaan. EUT kuitenkin toteaa, ettei myynnin laaja määritelmä sovellu muihin kuin tietokoneohjelmiin. Tämä johtuu tietokoneohjelmien uniikista luonteesta suhteessa muihin tekijänoikeudella suojattuihin teoksiin.

¹⁴⁹ Ks. Mezei 2018, s. 190–198. Kappaleen monistumisen ongelmaan on olemassa erilaisia teknologisia ratkaisuja, kuten forward-and-delete -teknologioita, jotka estävät digitaalisen kappaleen monistumisen. Esimerkiksi kappaleiden yksilöllisiä tunnisteita, lohkoketjuteknologiaa ja älysopimuksia on mahdollista hyödyntää digitaalisten kappaleiden tunnistamiseen ja monistumisen ongelman hallintaan.

kyseessä ei olisikaan tekijänoikeuden loukkaus, jäsenvaltioiden lainsäädännöstä riippuen kyseeseen voisi kuitenkin tulla sopimusrikkomus.¹⁵⁰

Grigoriadis on esittänyt, että UsedSoft-ratkaisu tulee todennäköisesti kannustamaan ohjelmistotoimittajia etsimään uudenlaisia ohjelmien jakelutapoja. Vähintäänkin sopimusehtoja tultaisiin muotoilemaan uudestaan siten, ettei myynnin määritelmä täytyisi. Grigoriadis esittää muun muassa kolme suuntaa, joita kohti hän näkee ohjelmistotoimittajien käyttäytymisen ohjautuvan: 1) ohjelman käyttöoikeuden myöntäminen rajatuksi ajaksi tilauspohjaisella menetelmällä, 2) käyttöoikeuden myöntäminen rajoittamattomaksi ajaksi, mutta estämällä edelleenluovutus teknisin keinoin ja 3) pilvipalveluihin siirtyminen. Olennaista kaikkien vaihtoehtojen osalta on pyrkimys estää levitysoikeuden raukeamisen toteutuminen tai raukeamisesta syntyvän oikeuden hyödyntäminen.¹⁵¹ Seuraavassa luvussa tarkastellaan miten lähivuosina nopeasti yleistyneet pilvipalvelut ovat muuttaneet raukeamisen periaatteen merkityksellisyyttä nykypäivän ohjelmistotoimialalla.

¹⁵⁰ Ks. esimerkiksi Sorvari 2003, s. 4, Mylly 2017, s. 621 ja Vedenkangas 2002, s. 867. Luovutuksen kieltö ei sido kolmatta, jos levitysoikeus on rauennut. Sopimuksella ei voi luoda velvoitteita kolmansille.

¹⁵¹ Grigoriadis 2013, s. 204–205.

5 Pilvipalvelut

5.1 Yleistä

Viimeisen vuosikymmenen aikana ohjelmakappaleiden jakelun aikakausi on lähestynyt loppuaan. Pilvipalveluiden yleistymisen myötä ohjelmistotoimittajien ei tarvitse enää tehdä lisenssisopimuksia tai jaella ohjelmien kopioita loppukäyttäjille. Sen sijaan asiakkaille tarjotaan pääsy käyttämään ohjelmaa etäyhteydellä, mikä ei edellytä tekijänoikeuden luovutusta.¹⁵² Pilvipalvelut edustavat merkittävää paradigman muutosta ohjelmistoalalla, kun ohjelmistotoimittajat ovat jättäneet perinteiset jakelumuodot ja suunnanneet kohti palvelumalleja. Huolellisen tasapainoilun, oikeudenhaltijoiden yksinoikeuksien ja teosten saatavuutta korostavan yleisen edun välillä, todelliset vaikutukset saattavat lopulta jäädä vähäisiksi. Ohjelmistotoimiala näyttää päässeensä lopullisesti eroon levitysoikeuden raukeamisesta.¹⁵³

Perinteisesti ohjelmien kaupallinen hyödyntäminen on ollut sidoksissa ohjelmakappaleen siirtämiseen käyttäjälle muodossa tai toisessa. Käytännössä ainoa tapa välttää kopion jakaminen on ollut käyttää ohjelmaa vain yrityksen sisäisesti ja myydä ohjelman käytöstä aikaansaattua lisäarvoa erilaisten palveluiden muodossa. Pilvipalvelut ovat muuttaneet tätä tilaa oleellisella tavalla. Oikeudenomistaja voi pitää ohjelmakappaleen pysyvästi itsellään kuitenkin samalla tarjoten sitä etäyhteydellä asiakkaidensa käytettäväksi. Käytännössä tämä tapahtuu niin, että ohjelma pysyy oikeudenomistajan omalla palvelimella ja asiakkaalle tarjotaan pääsy ohjelman toiminnollisuuksiin internetin välityksellä. Sopimuksen kohde on palvelu käyttöoikeuden tai omistusoikeuden luovuttamisen sijaan.¹⁵⁴ Ohjelman tarjoamista palveluna kutsutaan termillä software-as-a-Service (SaaS).¹⁵⁵

¹⁵² Determann 2014, s. 1095–1097 ja Hämäläinen 2021, s. 13–23: Pilvipalveluiden olennainen ero perinteisiin lisenssiratkaisuihin nähden on, ettei taloudelliset oikeudet missään kohtaa siirry asiakkaalle.

¹⁵³ Determann – Nimmer 2015, s. 161.

¹⁵⁴ Determann – Nimmer 2015, s. 193 ja Halonen – Takki 2017, s. 332–333.

¹⁵⁵ Pilvipalvelut jaotellaan usein kolmeen pääryhmään. Pohjatasoa edustaa infrastructure-as-a-service (IaaS), joka pitää sisällään infrastruktuurin kuten palvelinkapasiteetin tarjoamisen. Keskitasoa edustaa platform-as-a-service (PaaS) ovat alustapalveluja, jotka mahdollistavat asiakkaille esimerkiksi omien ohjelmien kehittämisen ja ylläpidon. Ylintä tasoa edustaa SaaS, jossa asiakkaalle tarjotaan valmiita ohjelmistoa. Pilvipalveluita kuvataan

SaaS-pilvipalvelut saattavat ensisilmäyksellä vaikuttaa uudehkolta ilmiöltä. Pilviteknologia esiteltiin ensimmäistä kertaa kuitenkin jo 1960-luvulla, jolloin John McCarthy¹⁵⁶ ennusti: ”Computation may someday be organized as a public utility.” Vasta myöhemmin 1990-luvulla palvelumalli alkoi todella yleistyä. SaaS-pilvipalvelun pioneerina pidetään Salesforce-nimistä yhdysvaltalaisista yritystä, joka tuli tunnetuksi iskulauseestaan ”End software”. Pilviteknologia on ehtinyt jo ylittää tehokkuuden ja luotettavuuden kriittisen pisteen ja edustaa nykypäivänä valtavirtaa.¹⁵⁷

2010-luvulla SaaS-malli syrjäytti muut toimitusmuodot nopeasti. McKinsey & Companyn tekemän selvityksen mukaan SaaS-toimitusmuoto kattoi vain 6 prosenttia toimialan tuloista vuonna 2010. Vuoteen 2018 mennessä osuus oli jo 29 prosenttia. Mikäli laskennassa olisi huomioitu SaaS-toimitusmuotoon vielä siirtymässä olleet ohjelmistoyritykset, niin osuus olisi jo tuolloin ollut peräti 75 prosenttia. Tämä tarkoittaisi, että muut kuin SaaS-muotoiset toimitusmuodot edustivat enää yhtä neljänneestä ohjelmistomarkkinoista vuonna 2018.¹⁵⁸

Globaalisti SaaS-markkinoiden arvon arvioitiin olevan noin 97 miljardia dollaria vuonna 2022. Markkinoiden vuosittaisen kasvun oletetaan jatkossa olevan noin 16 prosenttia ja saavuttavan 235 miljardia dollaria vuoteen 2028 mennessä.¹⁵⁹ Toimialaa koskevat arviot vaihtelevat jonkin verran, mutta ovat kuitenkin samansuuntaisia. Yllä esitettyjen huomioiden tarkoituksena on tulevaisuuden ennustamisen sijaan lähinnä luoda kuvaa käynnissä olevan muutoksen vauhdista ja SaaS-toimitusmuotoon liittyvistä tämänhetkisistä odotuksista.

Suurimpia SaaS-toimitusmuotoa hyödyntäviä yrityksiä ovat muun muassa Salesforce, Microsoft ja Oracle.¹⁶⁰ Aivan kuten edellä mainituista yrityksistäkin voidaan päätellä,

usein myös lyhenteillä ”XaaS” tai ”EaaS” (Everything as a Service), joilla viitataan pelkästään ohjelmia laajempaan palvelullistamisen ilmiöön.

¹⁵⁶ John McCarthy oli vuonna amerikkalainen tietojenkäsittelytieteilijä. Hän oli tekoälytutkimuksen pioneeri ja oli muun muassa ensimmäinen henkilö, joka käytti sanaa tekoäly.

¹⁵⁷ Cassey 2012, s. 1.

¹⁵⁸ Ks. Roche – Schneider – Shah 2020.

¹⁵⁹ Software as a Service Market Size 2022. Yahoo finance.

¹⁶⁰ Software as a Service (SaaS) Global Market Report 2022. The Business Research Company.

toimialan päänäyttämönä toimii Yhdysvallat, jossa on noin 17 000 SaaS-liiketoimintamallilla toimivaa yritystä. Vertailukohteeksi seuraavana tulee Iso-Britannia, jossa on noin 2 000 SaaS-mallilla toimivaa yritystä.¹⁶¹ Suomessa SaaS-toimintamallia käyttäviä yrityksiä on noin 500.¹⁶²

Asiakkaiden näkökulmasta pilvipalvelujen käyttöönottamisen yleistymisen selittyy niiden tarjoamista huomattavista eduista. Niistä keskeisimmät ovat 1) alhaiset etukäteiskustannukset ja investointitarpeet, 2) alhaiset juoksevat kulut, 3) keskitetysti päivitetty palvelu, 4) käyttöönoton helppous, 5) pääsy sosiaaliseen verkostoitumiseen, 6) joustavuus ja 7) skaalautuvuus.¹⁶³ Merkittävä etu on erityisesti siinä, ettei palvelu vaadi päätelaitteelle asennettavia sovelluksia, vaan käyttämiseen tarvitaan ainoastaan toimiva verkkoyhteys ja verkkoselain. Tämä vapauttaa asiakkaan monista ohjelman ylläpitoon liittyvistä velvollisuuksista ja toisaalta helpottaa palveluntarjoajan skaalautuvasti tarjottavan palvelun keskitettyä hallinnointia.¹⁶⁴

Useista hyödyistään huolimatta pilvipalveluilla on myös kääntöpuolensa. Yksittäistä palvelua käyttävien asiakkaiden määrällä on kumuloiva vaikutus häiriötilanteista aiheutuviin vahinkojen suuruuteen. Ennen jos jokainen ohjelma oli oma yksilönsä, niin nykyään voisi sanoa, että ”kaikki munat ovat samassa korissa”. Yksittäinen häiriötilanne voi siten aiheuttaa vahinkoa kaikille asiakkaille samanaikaisesti. Toinen merkittävä puheenaihe pilvipalveluiden riskeistä on keskittynyt tietoturvallisuuden ympärille, kun asiakkaan tiedot sijaitsevat palveluntarjoajan tai alihankkijan palvelimella. Kolmas merkittävä riski liittyy toimittajaloukkueeseen, joka on pilvipalveluille ominainen piirre. EU:ssa valmisteilla oleva

¹⁶¹ Leading Software as a Service countries worldwide in 2022, by number of companies. Statista.

¹⁶² Suomalaiset SaaS-yritykset. SaaS Finland.

¹⁶³ Cassey 2012, s. 1.

¹⁶⁴ Marinescu 2017, s. 2.

datasäädös (Data Act) pyrkii vähentämään toimittajaloukkua johtavia tilanteita asettamalla palveluntarjoajille sopimuksellisia, teknisiä ja taloudellisia minimivelvoitteita.¹⁶⁵

5.2 Pilvipalvelun määritelmä

Pilvipalveluilla on monia leasingia ja perinteisiä palveluja muistuttava elementtejä, mutta samalla ne eivät ole oikeastaan kumpaakaan näistä. Kaikille kolmelle on tavanomaista, että asiakas maksaa toistuvia maksuja sopimussuhteen aikana. Leasingista eroten asiakas ei saa haltuunsa ohjelman kopiota, eikä sen siten tarvitse palauttaa mitään sopimussuhteen päätyttyä. Perinteisiin palveluihin nähden pilvipalveluntarjoajat eivät osallistu varsinaisen työtuotteen aikaansaamiseen. Kyse on puhtaasti oikeanlaisten välineiden tarjoamisesta, joita asiakas voi itse hyödyntää. Asiakas saa ainoastaan ajallisesti rajoitetun pääsyn ohjelman toiminnollisuuksiin. Yleensä palvelua tarjotaan toistuvaa maksua, kuten kuukausimaksua, vastaan. Pilvipalveluntarjoajan velvollisuudet keskittyvät ohjelman saatavuuden, toimivuuden ja tietoturvallisuuden varmistamiseen ympärille.¹⁶⁶

National Institute of Standards and Technologyn (NIST) laajasti hyväksytty määritelmä antaa pilvipalveluille viisi keskeistä ominaisuutta: 1) tarveperusteinen itsepalvelu, 2) laaja saatavuus verkkoyhteydellä, 3) resurssien yhteinen käyttö, 4) joustavuus ja 5) resurssien mitattavuus. Tarveperusteisella itsepalvelulla tarkoitetaan sitä, että kuluttaja voi ottaa toiminnot käyttöön oma-aloitteisesti ilman ihmisvuorovaikutusta palveluntarjoajan kanssa. Laajalla saatavuudella tarkoitetaan sitä, että toiminnot ovat saatavilla verkon välityksellä ja käytettävissä tavanomaisilla laitteilla, kuten tietokoneilla ja älypuhelimilla. Resurssien yhteisellä käytöllä tarkoitetaan mahdollisuutta ohjata palvelimien resursseja käyttäjille oikeassa suhteessa kunkin reaaliaikaisten tarpeiden mukaan. Nopealla joustavuudella tarkoitetaan sitä, että kapasiteettia voidaan joustavasti lisätä tai vähentää kysynnän mukaan. Resurssien mitattavuudella tarkoitetaan palvelun käytön ja toimintojen mittaamista. Mittaaminen lisää palvelun

¹⁶⁵ COM (2022) 68: Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on Harmonised Rules on Fair Access and Use of Data (Data Act) 6 luku käsittelee niin sanottujen datankäsittelypalveluntarjoajien velvollisuuksia palveluntarjoajan vaihtamisen helpottamiseksi.

¹⁶⁶ Determann – Nimmer 2015, s. 193–195.

läpinäkyvyyttä, kun voidaan esimerkiksi raportoida resurssien käytöstä ja asiakkaan laskutuksen perusteista.¹⁶⁷

IT2022-sopimusehdoissa on pilvipalveluita koskevat omat IT2022 ETP -erityisehdot tietoverkon välityksellä toimitettavista palveluista. ETP sopimusehtojen 2.2. kohdassa ohjelmistopalvelu on määritelty palveluksi, joka toimitetaan tietoverkon välityksellä asiakkaan saataville yhteyspisteeseen. Kyse on palvelusta, joka toteutetaan tarjoamalla ohjelman etäkäyttömahdollisuus tietoverkon välityksellä ilman, että asiakas saa haltuunsa ohjelmakappaletta.¹⁶⁸

SaaS-palvelu on mahdollista toteuttaa teknisesti monella eri tavoin. Tässä tutkimuksessa huomioidaan kaksi eri vaihtoehtoa. Ensinnäkin ohjelmaa on mahdollista jakaa kolmannen osapuolen tarjoaman selaimen välityksellä. Toiseksi on mahdollista, että asiakas lataa päätelaitteelleen kevyen ohjelman, jonka välityksellä palvelua on mahdollista käyttää.¹⁶⁹ Toisessa vaihtoehdossa asiakas lataa laitteelleen ohjelman, mutta ohjelman olennaiset toiminnollisuudet pysyvät tästä huolimatta palveluntarjoajalla. Tällöin kevyen ohjelman funktio muistuttaa läheisesti verkkoselainta, joka on luotu nimenomaista palvelua ajatellen.

5.3 Levittämistä vai välittämistä?

UsedSoft-tapauksessa ohjelmien tarjoamista ladattavaksi internetistä tulkittiin tietokoneohjelmadirektiivissä tarkoitetuksi levittämiseksi. Levitysoikeus voi raueta ainoastaan, jos omistusoikeus ohjelmakappaleeseen voidaan katsoa siirtyneeksi. SaaS-malliin kyseinen tulkinta ei näin ollen voi soveltua, sillä kappale ei vastaavalla tavalla siirry asiakkaalle. Tietokoneohjelmadirektiivi ei oikeastaan mainitse mitään ohjelman toiminnollisuuksien jakamisesta. Direktiivi huomioi yleisön saataviin saattamisen muodoista ainoastaan levittämisen.¹⁷⁰ Tietokoneohjelmadirektiivin erityissäädökset eivät näin tule

¹⁶⁷ The NIST Definition of Cloud Computing.

¹⁶⁸ Erlund et al 2022, s. 386–387.

¹⁶⁹ Determann – Nimmer 2015, s. 195.

¹⁷⁰ Tietokoneohjelmadirektiivin 4 artikla 1 kohdan c alakohta: ”yksinoikeuden käsittävät oikeuden seuraaviin toimiin tai niiden sallimiseen: c) alkuperäisen tietokoneohjelman tai sen kappaleiden levitys yleisölle tai vuokraamalla tai millään muulla tavalla.”

sovellettavaksi, kun on kyse SaaS-toimitusmuodosta. Sen sijaan SaaS-malliin soveltuisi tietoyhteiskuntadirektiivin säännökset.

Ensinnäkin tietoyhteiskuntadirektiivissä levitysoikeus voi raueta ainoastaan aineellisen tuotteeseen sisällytetyn teoksen omistusoikeuden luovuttamisen myötä.¹⁷¹ Toiseksi 4 artiklan 2 kohdassa todetaan, ettei levitysoikeus teokseen sammu, jos kyse ei ole ensimmäisestä myynnistä tai muusta omistusoikeuden siirrosta. SaaS-mallissa ohjelma ei siirry aineelliseen tuotteeseen sisällytettynä, eikä omistusoikeus tällaiseen teoskappaleeseen missään kohtaa tule luovutetuksi. Kolmanneksi tietoyhteiskuntadirektiivin perusteluissa todetaan, ettei raukeaminen koske palveluja. Jo tällä tarkastelulla on selvää, ettei SaaS-mallissa voi nykyisellään olla kyse levittämisestä, eikä levitysoikeuden raukeaminen tule kyseeseen.

Komiteanmietinnössä on pohdittu SaaS:n kaltaisen toiminnan tekijänoikeudellista luonnetta kappaleen valmistamisen osalta. TekijäL 2 § 2 momentin mukaan kappaleen valmistamisena pidetään teoksen siirtämistä laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa. Esiin on nostettu tilanne, jossa aineistoa toisinnetaan näytöllä ilman laitteelle tallentuvaa pysyvää kopiota. Informaatio välitetään siis laitteelta tietoliikenneyhteydellä toiselle laitteelle, joka ainoastaan ohjaa näytön toimintaa. Komiteanmietinnön mukaan on selvää, ettei ohjelman toisintamista näytöllä voisi tulkita kappaleen valmistamiseksi. Tämä johtuisi siitä, että teosta voidaan toisintaa näytöllä ainoastaan luomalla yhteys laitteelle, jossa ohjelma sijaitsee.¹⁷²

Kuitenkin jo luvussa 2.4.2 käsitellyn säännökseen tehdyn tarkennuksen myötä valmistamisen käsitettä tulee tulkita laajasti. Mikäli välitettävästä ohjelmasta syntyisi kopio laitteen muistiin, vaikkakin vain murtosekunniksi, tällainenkin olisi TekijäL:n mukaan kappaleen valmistamista. Pilvipalveluiden osalta palveluntarjoajalla on kappaleen valmistamisesta pääasiallinen kontrolli, minkä myötä tällaisen seikan huomiointi sopimuksen tasolla ei olisi kuitenkaan välttämätöntä. SaaS-mallia hyödyntävän oikeudenhaltijan ei näin ollen tarvitsisi lissenssin tavoin myöntää asiakkaalleen kappaleen valmistamisoikeutta saatikka muita

¹⁷¹ Perustelukappale 28.

¹⁷² TekijäL 2 § 2 momentissa kappaleen valmistamiseksi määritellään teoksen siirtäminen laitteeseen, jolla se voidaan toisintaa.

taloudellisia oikeuksia. Siitä huolimatta TekijäL 2 § 2 momentin valossa asiakkaan toiminta edellyttäisi kappaleen valmistusoikeutta eli käyttöoikeutta.

Komiteanmietinnön mukaan olisi kiistatonta, että kuvattu toiminta olisi TekijäL:n mukaista yleisön saataviin saattamista. Mietinnön aikana on ollut puhetta siitä, että näytöllä toisintaminen määriteltäisiin lain tasolla näyttämiseksi tai esittämiseksi. Sittemmin vuonna 2005 TekijäL 2 §:ään sisällytettiin oma kohtansa yleisölle välittämisestä johtimitse tai johtimitta, johon SaaS-mallin on katsottu kuuluvaksi.¹⁷³ Tietoyhteiskuntadirektiivin 3 artiklassa säädetään välittämisestä. Artiklan mukaan oikeudet eivät sammu yleisölle välittämisen seurauksena.

Myllyn esityksen mukaan välittämisen voi mieltää palvelun tarjoamiseksi, kun puolestaan levittämisessä on kyse myynnistä tai omistusoikeuden luovutuksesta.¹⁷⁴ Wiebe on jakanut ohjelmien mahdolliset jakelutavat kolmeen ryhmään: 1) aineelliseen alustaan liitetyn teoskappaleen jakelu 2) Internetin välityksellä ohjelmakappaleen jakelu ja 3) internetin välityksellä tarjottu palvelu siirtämättä ohjelmakopiota asiakkaalle. Ensimmäiseen ryhmän osalta levitysoikeuden soveltuminen on ollut selvää siitä asti, kun ohjelmat on sisällytetty tekijänoikeudellisen sääntelyn piiriin. Toinen ryhmä on kuulunut niin sanotulle harmaalle alueelle, jonka osalta tulkinta on liikkunut palvelun tarjoamisesta levittämiseen. Kolmanteen ryhmään, johon SaaS-toimitusmuoto lukeutuu, levitysoikeuden raukeaminen ei nykytilan mukaan soveltuisi.¹⁷⁵

5.4 Levitysoikeuden raukeaminen risteyksessä

Tähän mennessä tutkimuksessa on selvitetty levitysoikeuden raukeamisen soveltuminen aineellisiin alustoihin liitettyihin ohjelmiin, aineettomassa muodossa oleviin ohjelmiin ja

¹⁷³ Oesch – Vesala 2004, s. 267 ”On-line-siirtona välitettävien ohjelmien osaltahan on selvää, että niitä välitettäessä eivät oikeuden milloinkaan konsumoidu. Tämä on vallitseva tulkinta jo nykyisin mukaan. Lisäksi uusi tietoyhteiskuntadirektiivin implementoiva lakiehdotus tulee voimaan tullessaan vahvistamaan tämän. Kysehän ei ole ei olekaan kappaleiden vaan suorasiirtona tapahtuvasta välittämisestä – olkoonkin, että käyttäjän päässä tapahtuu aina tallentumista eli eräänlaista kappaleen valmistamiseksi luonnehdittavaa toimintaa.”

¹⁷⁴ Mylly 2017, s. 616–618.

¹⁷⁵ Wiebe 2009, s. 115.

SaaS-malleihin. Tutkimuksessa on tarkasteltu taloudellisilla yksinoikeuksilla turvattavien intressien suhdetta omistusoikeuteen ja yhteiskunnallisiin etuihin laajemmassa mielessä. Tutkimus on lisäksi havainnollistanut levitysoikeuden tasapainottavaa roolia näiden intressien välillä. Seuraavaksi tarkastelu kohdistuu levitysoikeuden raukeamisen soveltumisen tarpeellisuuteen jälleen muuttuneissa olosuhteissa.

EUT antoi UsedSoft-ratkaisussa hyväksynnän sille, että oikeudenhaltijat estäisivät teknisin keinoin jälkimarkkinoilla myydyn ohjelmakappaleen monistumisen tekemällä toisesta kopiosta käyttökelvottoman.¹⁷⁶ Graberin mukaan ohjelmistotoimittajat ovat saattaneet mieltää tämän rohkaisuna ohjata toimintaa pääsyyn perustuvia sopimuskäytäntöjä ja pilvipalveluja kohti, joiden avulla pystytään myös välttämään levitysoikeuden raukeamisen edellytysten täyttyminen. Toisaalta perinteisten ohjelmakappaleiden jakelussa pitäytyneet toimijat ovat saattaneet lisätä teknisiä kontrolloikeinoja, jotka saattavat estää tai vaikeuttaa ostajaa myymästä omaa kappalettaan eteenpäin. Graber esittää kysymyksen: ”Does this mean that, for the CJEU – although first sale trumps contract – technology trumps everything?”¹⁷⁷

Ohjelmistotoimittajat ovat implementoineet ohjelmien teknistä kontrollia samanaikaisesti teknologian mahdollistamien lisähyötyjen kanssa. Vastaanottaessaan nämä lisähyödyt asiakkaat ovat samalla luopuneet sellaisista eduista, joita heille on aiemmin kuulunut. Graberin mukaan teknologiset kontrolloikeinot ovat ensinnäkin sulkeneet asiakkaat enenevässä määrin pääsyperusteiseen sopimusmalliin, mikä on poistanut mahdollisuuden jälkimarkkinoilta. Toiseksi nykyiset mallit säätelevät asiakkaiden toimintaa ennalta, *ex ante*, estääkseen epätoivottua käytöstä. Ennen väärinkäytökset saatettiin tuomarın eteen jälkikäteisesti ja todistustaakka oli oikeudenhaltijalla. Nyt väärinkäytökset ehkäistään teknologian avulla ennakoivasti ja todistustaakka on kääntynyt asiakkaalle.¹⁷⁸ Tämä pienentää asiakkaan liikkumatilaa, vaikka sen toiminta olisi oikeudellisesti sallittua. Ei tarvitse kuin

¹⁷⁶ C-128/11, UsedSoft GmbH v Oracle International Corp. ECLI:EU:C:2012 perustelukappale 87: ”copyright holder such as Oracle is entitled, in the event of the resale of a user license entailing the resale of a copy of a computer program downloaded from his website, to ensure by all technical means at his disposal that the copy is made unusable.”

¹⁷⁷ Graber 2015, s. 397.

¹⁷⁸ Graber 2015, s. 397–400.

kuvitella UsedSoft-tapausta ja miettiä miten olisi käynyt, jos Oracle olisi voinut puhtaasti teknisin keinoin estää UsedSoftin toiminnan. Tässä skenaariossa UsedSoftin toiminnan laillisuus ei välttämättä olisi päätynyt EUT:n tarkasteltavaksi. Teknisten keinojen myötä oikeudenhaltijoilla ei välttämättä ole tarvetta saattaa uudenlaisia kysymyksiä tuomioistuinten ratkaistavaksi, sillä he ovat päässeet jo toivomaansa lopputulokseen. Näin ollen oikeudenhaltijoiden toiminta on saattanut hiljalleen jäädä vähemmälle näkyvyydelle oikeuskäytännössä. Tällä perusteella pilvipalveluja koskevaa oikeuskäytäntöä ei kannata jäädä liiaksi odottelemaan levitysoikeuden raukeamisen nykytilan selvittämiseksi.

Hafenbrädl, Hilty ja Köklü ovat tuoneet esille tietokoneohjelmadirektiivin 5 artiklan 1 kohdan sanamuodon ”tietokoneohjelman laillisesti hankkinut henkilö”, joka on englanniksi ”lawful acquirer of a computer program”. Ohjelman hankkiminen on selvästi nähtävissä silloin, kun kyse on aineelliseen alustaan kiinnitetystä ohjelmasta. Digitaalisessa jakelussa sanamuoto alkaa kuitenkin jo tuottaa hankaluuksia.

On selvää, että ohjelman käyttäminen on tekijänoikeudellisesti relevanttia toimintaa, joka on oikeudenhaltijan kontrollin piirissä. Hafenbrädl, Hilty ja Köklü arvostelevat sitä, ettei säännöksen nykyinen sanamuoto vastaa riittävällä tasolla ohjelmien toimintalogiikkaa. Heidän mukaansa sanamuodon tulisi viitata laillisen hankkijan sijaan *lailliseen käyttäjään*.¹⁷⁹

Yllä esitetty käyttäjään viittaava sanamuoto soveltuisi aineelliseen alustaan liitetyn ohjelman lisäksi paremmin myös internetistä ladattuun ohjelmaan ja pilvipalveluna tarjottuun ohjelmaan. Ohjelmia koskevissa sopimuksissa on kyse pääasiassa käyttöoikeuden luovuttamisesta, mikä korostuu digitaalisessa ympäristössä. Hafenbrädl, Hilty ja Köklü esittävät, että levitysoikeuden raukeamista koskeva tietokoneohjelmadirektiivin 4 artiklan 2 kohta tulisi tulkita teknologianeutraalisti. Neutraalisuus ilmenisi siten, että ohjelmakappaleen ensimmäisen myynnin sijaan huomio kiinnittyisi *ensimmäiseen käyttöoikeuden myöntämiseen*. Käytännössä levitysoikeus raukeaisi käyttöoikeuden myöntämisen seurauksena, eikä sanamuoto tällöin aiheuttaisi edelleenluovutukseen liittyvää ongelmallisuutta.

¹⁷⁹ Hafenbrädl –Hilty – Köklü 2013, s. 276–278.

On mahdollista argumentoida, että sanamuodon muuttaminen yllä esitetyllä tavalla johtaisi liian kauas tekijänoikeudellisen sääntelyn systematiikasta. Levitysoikeuden raukeaminen on kohdistunut nimenomaan teokappaleeseen, johon luovutuksensaajalla on omistusoikeus. Toisaalta voidaan väittää, että UsedSoft-tapauksen ratkaisu on jo osaltaan johtanut vastaavanlaiseen tilanteeseen. Tapauksessa ostajan omistusoikeus kohdistui nimenomaan käyttöoikeuteen, joka oli edelleenluovutuksen kohteena. Ohjelmien osalta tekijänoikeudellinen systematiikka on jo eriytynyt selvästi muista teoslajeista. Siten voisi väittää, että sanamuodon muuttaminen vastaisi paremmin ratkaisun jälkeistä tilaa ja ohjelmien toimintalogiikkaa. Mikäli tietokoneohjelmadirektiivin säännökset eivät enää sovellu nykypäivän ohjelmistotoimialan toimintaan, voidaan direktiivin uskottavuus asettaa kyseenalaiseksi.¹⁸⁰

Toisaalta voidaan esittää kysymys: onko levitysoikeuden raukeamista tarpeellista ulottaa uusiin toimitusmuotoihin kuten pilvipalveluihin? Mitä vaihdannan intressejä tällaisella ratkaisulla pyrittäisiin tasapainottamaan ja olisiko sillä yhteiskunnallista etua ajavaa vaikutusta? Pilvipalveluita tarjotaan pääasiassa tilausperusteisesti toistuvia maksuja vastaan. Vaikka levitysoikeuden raukeaminen kohdistuisi käyttöoikeuteen, raukeamissäännön soveltuminen nykyisiin toimitusmuotoihin ei välttämättä tulisi siltikään sovellettavaksi. Pohdittavaksi tulisi silloin myös se, kohdistuisiko raukeaminen myös ajallisesti rajattuihin käyttöoikeuksiin.

Nykyisellään vaikuttaa siltä, ettei levitysoikeuden raukeaminen sovellu pilvipalveluihin. Ei ole myöskään täysin selvää onko sen kaltaiselle periaatteelle tarvetta tasapainottamaan

¹⁸⁰ Ratkaisun C-263/18, Nederlands Uitgeversverbond ja Groep Algemene Uitgevers v. Tom Kabinet Internet BT perustelukappaleessa 64 todetaan seuraavanlaisesti: "Ensinnäkään direktiivissä 2009/24 ei säädetä tietokoneohjelmien tekijöiden yksinoikeudesta sallia tai kieltää yleisölle välittäminen tai yleisön saataviin saattaminen. Kyseisessä direktiivissä säädetään ainoastaan toisintamisoikeudesta, muuttamisoikeudesta ja oikeudesta sallia alkuperäisen tietokoneohjelman tai sen kappaleiden levitys ”vuokraamalla tai – muulla tavalla”. Unionin tuomioistuimen oli siis katsottava, että internetissä lataamalla tapahtuva tietokoneohjelman toimittaminen kuuluu direktiivissä 2009/24 tarkoitetun levitysoikeuden soveltamisalaa; muutoin olisi pitänyt myöntää, että nimenomaisesti tietokoneohjelmia varten laaditussa lainsäädännössä ei anneta yksinoikeutta, joka käsittäisi ohjelmien toimittamiseen yleisimmin käytetyn teknisen menetelmän, joka on nykypäivänä lataaminen. Direktiivissä 2001/29 säädetyn mukaisen yleisölle välittämistä koskevan oikeuden soveltaminen olisi kyseenalaistanut direktiivin 2009/24 sekä suojan kohteena olevien tietokoneohjelmien erityispiirteisiin sovitettujen kyseisen direktiivin yksityiskohtaisten säännösten lex specialis –luonteen."

vaihdannan intressejä vastaisuudessaan. Levitysoikeuden raukeamisen periaate on saapunut jälleen risteykseen.

6 Loppupäätelmät

Tutkimuksessa selvitettiin ohjelmiin sovellettavien tekijänoikeudellisten yksinoikeuksien ulottuvuutta erityisesti levitysoikeuden osalta. Ulottuvuuteen vaikuttaa EUT:n kehittämä oppi tekijänoikeuden ydinsisällöstä, jolla on kiinteä yhteys palkkioteoriaan. Levitysoikeuden raukeaminen on sisällytetty lakiin tarkoituksenmukaiseksi rajaukseksi, joka asettaa omistusoikeuden oikeudenhaltijan yksinoikeuden edelle. Kotimainen sekä eurooppalainen oikeuskäytäntö näyttää lähteneen liikkeelle siitä ydinperiaatteesta, ettei oikeudenhaltijaa tarvitse suojata enää sen jälkeen, kun yksinoikeudella on jo kertaalleen ollut mahdollisuus saavuttaa sille asetettu päämäärä.

Tutkimuksessa havaittiin, että ohjelmien kohdalla kappaleiden valmistusoikeudella on erityislaatuinen yhtymä levitysoikeuden raukeamisen kanssa. Levitysoikeuden raukeamisella ei olisi käytännössä mitään merkitystä, jos ohjelmakappaleen omistaja ei voisi hyödyntää ohjelmaa sen tavanomaiseen tarkoitukseen. Sekä KKO 2003:88 että UsedSoft -ratkaisuihin on päädytty siihen, ettei ohjelmakappaleen omistajaa voida kieltää valmistamasta ohjelman käytön edellyttämiä kappaleita. Tämä ei suoraan ilmene lain tasolla, mutta lainsäätäjän tahto ilmenee kuitenkin tietokoneohjelmadirektiivin perusteluista. Siksi ohjelmien osalta voisi todeta, että oikeudenhaltijan kappaleenvalmistusoikeutta on tältä osin rajoitettu palvelemaan levitysoikeuden raukeamisen tarkoitusta.

Tutkimuksessa on selvitetty myös se, milloin sopimusta tulisi tulkita niin, että omistusoikeus ohjelmakappaleeseen on tullut luovutetuksi. Sopimuksen arvioinnin kannalta ratkaisevaa on luovutuksen tosiasiallinen luonne. Oikeuskäytännössä on lähdetty siitä, että omistusoikeus on luovutettu, jos luovutus tapahtuu kertakorvausta vastaan eikä käyttöoikeutta ole mitenkään ajallisesti rajattu. EUT antoi lisäksi myynnin määritelmän, jota voidaan pitää luonteeltaan laajana. Myöhemmässä oikeuskäytännössä laajaa myynnin käsitettä ei ole voitu soveltaa, kun kyse on ollut muista teoslajeista. Siksi tekijänoikeudellisessa ympäristössä tämä laaja myynnin käsite näyttää toistaiseksi jääneen koskemaan ainoastaan ohjelmien luovutustilanteita.

Kertakorvauksen ja ajallisen rajoittamattomuuden kriteerit vaikuttavat perustelluilta siitä syystä, että ohjelmakappaleen omistaminen rinnastuu teknisesti ajallisesti rajoittamattomaan käyttöoikeuteen. Tämä korostuu erityisesti digitaalisissa toimitusmuodoissa. Digitaalisesti

toimitetussa ohjelmassa omistaminen ei kohdistu mihinkään aineelliseen, vaan pikemminkin oikeuteen valmistaa ohjelmasta oma kappale.

Digitaalisen levittämisen osalta ohjelmat edustavat uniikkia joukkoa suhteessa muihin teostyyppeihin. Muiden teosten digitaalisten kappaleiden jakaminen on kategorioitu välittämiseksi. Ohjelmien kehittyminen omaksi ryhmäkseen suhteessa muihin kirjallisiin teoksiin selittyy ohjelmien erityispiirteillä. Esimerkiksi e-kirjoja voidaan lukea sellaisenaan. Ohjelman tarkoitus puolestaan ei toteutuisi, jos omistaja olisi oikeutettu ainoastaan lukemaan nollista ja ykkösistä muodostuvaa binäärimuotoista koodia. Ohjelmaa ei voida hyödyntää sellaisenaan. Lisäksi tietokoneohjelmadirektiivissä säädetään ainoastaan levittämisestä, eikä esimerkiksi välittämisestä. Mikäli UsedSoft-tapauksessa ohjelmiin ei olisi voitu soveltaa niihin soveltuvaa erityislakia eniten hyödynnetyn toimittamismuodon osalta, koko direktiivin *lex specialis*-luonteen uskottavuus olisi voinut joutua vaakalaudalle.

Merkittävänä havaintona voidaan todeta, että ohjelmien tekijänoikeudellinen sääntely on ajan saatossa kehittynyt muista teoksista eriytyneeksi. Siksi myös levitysoikeuden raukeamiseen liittyvät opit ovat alkaneet etäännyä suhteessa muihin teoksiin. Tästä syystä olisi perusteltua tarkastella uudelleen sääntelyn sanamuotoa sellaiseksi, joka vastaisi paremmin ohjelmien erityistä toimintalogiikkaa.

UsedSoft-ratkaisulla oli levitysoikeuden raukeamisen periaatteen soveltamiseen varsin merkittävä vaikutus, vaikkakin sen merkittävyys näyttää vähenevän käytännön elämässä päivä päivältä. Nykylainsäädännön valossa pilvipalveluteknologia vaikuttaa laajentaneen yksinoikeuksien ulottuvuutta käytännössä äärettömiin. SaaS-toimitusmuodolla palveluntarjoajat pysyvät kaukana tutkimuksessa määritellyistä yksinoikeuksien reuna-alueista.

Pilvipalveluiden myötä kenelläkään ulkopuolisella ei ole teknisesti mahdollisuutta päästä tutkimaan ohjelman taustalla piilevää koodia, eikä kopioinnista ole silloin juurikaan uhkaa. Tekijänoikeudellinen suoja vaikuttaa monessa mielessä korvautuneen teknisillä suojakeinoilla. Ohjelmistoalan alkutaipaleilla ohjelmien suojaaminen perustui teknisiin ja sopimuksellisiin keinoihin. Mitään erityistä suojamuotoa ei sovellettu. SaaS-toimitusmuodon myötä ohjelmistoteollisuus vaikuttaa palanneen tähän alkuasetelmaan. Valtaosa ohjelmistotoimialan toiminnasta on joko jo siirtynyt tai on kovaa vauhtia siirtymässä pilveen.

Siksi ainakin nykyistä kehitystä tarkkaillessa voisi todeta, että tekijänoikeudellisen sääntelyn merkitys ohjelmistoalalla on hälventymässä.

